

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

**OSAPOOLTE RAAMISTAMINE EESTI MEEDIAS IMMIGRANTE PUUDUTAVATES
KONFLIKTIOLUKORDADES**

Bakalaureusetöö

Rene Rennebaum

Juhendaja: Triin Vihalemm, PhD

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	6
1.1 Raamistamise teooria	6
1.2 Piltide lugemine	9
1.3 Sisserändajad Eestis	13
1.4 Sisserändajate kujutamine meedias.....	14
2. UURINGU EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED	17
3. MEETOD	18
4. TULEMUSED	21
4.1. Probleemianalüüsi tasand.....	21
4.1.1. Konflikti tüüp.....	21
4.1.2. Konflikti põhjus	22
4.2. Sõnasaamise tasand.....	23
4.2.1. Isikutevaheliste konfliktide teised osapooled	23
4.2.2. Sõnasaamise jaotumus	24
4.2.3. Eestkõnelemiseks kasutatud vahendid/meetodid	25
4.3. Raamistamise tasand.....	26
4.3.1. Raamistuste olemasolu ja nende elluviimiseks kasutatud vahendid.....	26
4.3.2. Raamistamiseks kasutatud metafoorid, kujundid, väljendid jms ning tsitaadid	26
4.3.3. Raamistuste kasutamise eesmärk	31
4.4. Piltide tasand.....	31
4.4.1. Osapoolte esindatus piltidel	32
4.4.2. Raamistamiseks kasutatud piltide analüüs.....	33
5. JÄRELDUSED	36
6. DISKUSSIOON	40
KOKKUVÕTE	42
SUMMARY	44
KASUTATUD KIRJANDUS.....	47
LISAD.....	52

SISSEJUHATUS

Meedia vahendusel kuuleme rändest pea igapäevaselt – seda eelkõige sundrände, kodumaa ebasoodsatest oludest tingitud migreerumise kujul. Rände tagajärgedega ei pea aga kohanema üksnes migrandid ise, vaid ka nende vastuvõtjad ehk immigreritava riigi elanikud. Tulenevalt migreerumise kohanemisega seotud raskustest, võib kumbki osapool leida end konflikti- või pingeolukorras teisele vastandumas. Pinge- ja konfliktiolukordade meediakajastuse juures tekib aga küsimus, kas olukorda kajastatakse kõikide osapoolte suhtes täiesti täpselt, tasakaalukalt ja objektiivselt.

Gustafsson (2021) toob välja, et kuigi digitaaltehnoloogia on lihtsamaks teinud meedia tootmise ning seeläbi hääle saamise, siis on see ühtaegu muutnud keerulisemaks hääle kuuldavaks tegemise. Eriti relevantne on see vähemusgruppide kontekstis, kes leiavad end tihtilugu olukorrast, kus kõneldakse nende eest; ja isegi, kui ei kõnelda nende eest, ei ole siiski garanteeritud, et nende hääli kuulatakse. Vaatamata sellele, et hääle saamine on lihtsam kui kunagi varem, pole häälel erilist väärtust, kui seda ei kuulata, kui see ei mõjuta poliitikaid, otsuste langetamist või üleüldse uudisartiklite raamistust (Gustafsson, 2021).

Mitmed uuringud on leidnud, et üldiselt seisneb migrantide meediakajastus probleemide või ohtude käsitlemises või nende portreerimises sõnatute ja passiivsete ohvritena (Malkki, 1996; Threadgold, 2007; Langdon, 2018, Thorbjørnsrud ja Ustad Figenschou, 2016; Chouliaraki ja Stolic, 2017). Seejuures raamistatakse naisimmigrante ohvritena ning meesimmigrante ohtlikena (Thorbjørnsrud ja Ustad Figenschou, 2016; Chouliaraki ja Stolic, 2017).

Perioodil 1997–2019 andis Eesti rahvusvahelise kaitse 531 inimesele (Eesti Pagulasabi, 2021). Eestlaste seas läbi viidud uuringutest on selgunud, et võrreldes teiste Euroopa riikidega, on eestlased konservatiivsemate hoiakutega ning suhtuvad kolmandatest riikidest sisserännanutesse pigem suurema ettevaatusega (Ainsaar jt, 2016). Ka Eesti meedia kajastus pagulaskriisi teemal eristus ülejäänud Euroopa omast: 2015. aastal läbi viidud uuringust selgus, et kriisi kajastades, keskendusid Balti riigid eelkõige sise- ja Euroopa Liidu poliitikale ning vähem humanitaarprobleemidele (EJO, 2015).

Migratsioonis osalejatest kõneldes kasutatakse sõnu nagu *sisserändaja*, *immigrant*, *pagulane*, *varjupaigataotleja*. Kuigi kõiki sõnu ühendab ränne, pole need tähenduselt siiski ühesed.

Sisserändaja all mõeldakse inimest, kes on rändeotsuse teinud vabatahtlikult „isikliku heaolu“ nimel ja ilma kaaluka välise surveta – kehtib eelkõige üksikisikute ja perekondade kohta, kes kolivad teise riiki või piirkonda, et parandada oma majanduslikke või sotsiaalseid elutingimusi ning suurendada enda või oma perekonna väljavaateid (Migration Network, 2018). Sõna *immigrant* tähendab rahvusvahelise mõistena mitteresidenti, kes on riiki saabunud kavatsusega jääda kauemaks kui üheks aastaks (Migration Network, 2018). Sõna *pagulane* tähendus on rahvusvahelises mõistes isik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilistel, usulistel, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse gruppi kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsuse riiki ning ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla või sinna tagasi pöörduda (Migration Network, 2018). Lisaks eelmainitule on Euroopa Liidul ka teine definitsioon – *pagulane* võib olla ka kodakondsuseta isik, kes ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha tagasi pöörduda varasemasse alalise elukoha riiki ja kelle suhtes ei kohaldata direktiivi 2011/95/EL. *Varjupaigataotleja* on Euroopa Liidu mõistes kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on Genfi konventsiooni ja selle lisaprotokolli kohaselt esitanud kaitsetaotluse, kuid kelle taotluse kohta pole veel tehtud lõplikku otsust (Migration Network, 2018).

Migratsiooniga seotud meediakajastust on Tartu Ülikoolis ka varem uuritud, konkreetsemad näited on Marit Valgu „Immigratsioon meedia kõneainena aastatel 2003–2005 ja 2012–2014“ ning Merle Lusti „Immigratsiooni meediarepresentatsioon Postimehe ja Õhtulehe online väljaannetes 2008. ja 2014. aastal“ — mõlema töö puhul on tegu magistritöödega. Lisaks viisid Esta Kaal ja Berit Renser Tallinna Ülikoolist 2019. aastal läbi uuringu „Rändetemaatika kajastamine Eesti meedias: ajakirjanike arvamused ja meediasisu“.

Erinevalt eelnevalt kirjutatud töödest ja läbi viidud uuringutest, on aga käesoleva bakalaureusetöö eesmärk keskenduda just immigrante puudutavate konfliktiolukordade meediakajastusele, s.t uurida, kuidas kajastab meedia immigrante puudutavates konfliktiolukordades kõikide osapoolte häält, seda nii tekstis kui piltidel ning uurida, kas ja milliseid raamistusi seejuures kasutatakse. Samuti proovin anda vastavatele raamistustele põhjendused ning selgitada, kuidas kasutatud raamistamisvõtted sõnaõiguse saamist ja ärakuulamist mõjutavad.

Töö esimeses pooles selgitan lahti töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad, teises pooles esitan kodeeritud tulemused ja järeldused.

Soovin väga tänada töö juhendajat Triin Vihalemma, kes oli alati valmis tööd tagasisidestama ning mind pidevalt õigesse suunda juhtima. Lisaks tänan Ragne Kõuts-Klemmi, kes oli suureks abiks töö teoreetilise osa koostamisel ja üleüldiselt minu mõtete selgel väljendamisel.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Raamistamise teooria

Selleks, et uurida, kuidas meedia¹ Eesti immigrantidega seotud konfliktiolukordi kajastab, on oluline analüüsida, kuidas teemad ja osapooled uudistes raamistatud on.

Analüüsimeks osapoolte meediakajastust konfliktiolukordades, on oluline lähemalt selgitada, mida raamistamise kontseptsioon endast kujutab. Entman (1993) kirjeldab, et raamistamine hõlmab endas väljapaistmist ja valikut: raamistada tähendab valida mingisuguseid aspekte tajutud reaalsusest ning muuta neid kommunikeerivas tekstis veelgi silmapaistvamaks, tõstes esile teatud probleemi definitsiooni, põhjuslikku tõlgendust, moraalset hinnangut ja/või mingisuguse nähtuse/eseme soovituslikku kohtlemist.

Raamistikud:

- defineerivad probleeme: määravad, millise hinna eest teatud põhjuslik tegur midagi teeb, tavaliselt mõõdetuna levinud kultuuriliste väärtuste põhjal;
- diagnoosivad põhjused: tuvastavad jõud, mis tekitavad teatud probleemi;
- annavad moraalset hinnangu: hindavad põhjuslikke tegureid ja nende mõjusid;
- soovivad abinõu: pakuvad ja õigustavad probleemide kohtlemismeetodeid, ennustades nende tõenäolisi tagajärgi. (Entman, 1993: 52)

Raamistused võivad avalduda sõnumi looja ja/või edastaja, teksti, vastuvõtja või üldisema kultuuri tasandil (Entman, 1993). Sõnumi loojad ja/või edastajad annavad kas teadlikult või alateadlikult hinnanguid, milliseid raamistikke öeldus kasutada (Entman, 1993). Tekst sisaldab raamistikke, mis avalduvad kas teatud märksõnade, väljendite, infoallikate, lausete, stereotüpiseeritud piltide olemasolu või puudumise kujul (Entman, 1993). Raamistikud, mis juhendavad vastuvõtja mõtlemis- ja järelduste tegemise viisi võivad, aga ei pruugi peegeldada kommunikeerija ette nähtud ja tekstis kasutatud raamistamisviise (Entman, 1993). Kultuur on tihti kasutatavate raamistike varu; kultuuri võib defineerida empiiriliselt esitatava kommunikatsiooniraamistike hulgana, mis ilmneb teatud sotsiaalsest grupeeringust enamiku inimeste diskursuses ja mõtlemises (Entman, 1993). Kõigil neljal tasandil täidavad raamistikud samu funktsioone: valim ja selle

¹ Meedia all pean silmas massimeediat, täpsemalt meediaväljaandeid ning teleajakirjandust.

esiletoomine, esiletoodud elementide kasutamine probleemide ning nende põhjuste seletamisel, hinnang ja/või lahendus (Entman, 1993).

Raamistamise mõju näitlikustab hästi Kahnemani ja Tversky 1984. aastal läbi viidud uuring, mille käigus anti inimestele ette kaks sisult sama, kuid eri raamistustega olukorda. Vaatamata sellele, et sisult olid situatsioonid samad, siis tulenevalt raamistuste erinevusest olid vastused pea täielikult üksteisele vastanduvad (Kahneman ja Tversky, 1984, viidatud Entman, 1993: 53 kaudu). Läbi viidud uuringu tulemused illustreerivad, kuidas raamistik määrab, kas enamik inimesi üldse märkab probleemi, kuidas nad seda mõistavad ja mäletavad, kuidas nad seda hindavad ja sellele reageerivad (Kahneman ja Tversky, 1984, viidatud Entman, 1993: 54 kaudu). Raamistamise mõiste seega eeldab, et raamistikul on suurel hulgal vastuvõtjatest teadatuntud mõju, samas on ebatõenäoline, et see mõju on kõigil vastuvõtjatel ühene (Kahneman ja Tversky, 1984, viidatud Entman, 1993: 54 kaudu).

Inimeste põhjendused lõhestuvatele poliitilistele probleemidele on tihti kujundatud massimeedia probleemide kujutamise põhjal (Nelson jt, 1997a). Raamistamine on üks mitmest avaliku arvamuse kujundamise meetoditest, kuid erinevalt agenda-seadmisest (ingl *agenda-setting*) ja kruntimisest (ingl *priming*), keskendub raamistamise kontseptsioon probleemi kajastamise mõjude asemel probleemi olemuse mõjudele (Gamson, 1992; Gamson ja Lasch, 1983; Gamson ja Modigliani, 1987; Gamson ja Modigliani 1989; Iyengar, 1991; Nelson ja Kinder 1996; Nelson jt, 1997b). Vastanduvalt agenda-määramisele või survekamisele, keskendub raamistamine sellele, mida inimesed äsja vastu võetud informatsiooniga peale hakkavad, s.t millisele vaimsele „riiulile“ uus teave asetatakse (Scheufele ja Iyengar, 2014). Raamistades sotsiaalseid ja poliitilisi probleeme teatud viisidel, määravad meediaväljaanded probleemide aluselise põhjuse, tõenäolised tagajärjed ning kriteeriumid hindamiseks potentsiaalseid lahendusi (Nelson jt, 1997a). Iyengar (1991) väidab, et ajakirjanduse uudislugude raamistused jagunevad kaheks: episoodilised (keskendunud üksikjuhtumitele) ja temaatilised (keskendunud laiematele sotsiaalsetele trendidele). Mõlema raamistuse kasutamisel on olulised tagajärjed — nimelt mõjutavad raamistused seda, kuidas hakkab meedia tarbijaskond panustama nii sotsiaalsete probleemide põhjustele kui lahendustele (Iyengar, 1991).

Price'i ja Tewksbury (1997) sõnul on raamistamisel kohaldatavuse mõju, mis põhineb eeldusel, et teatud raamistamise mõjusid saab tugevdada või nõrgendada sõltuvalt sellest kui kohandatavad

need vastuvõtja mõtlemisviisile on. Esitledes (raamistades) mingit informatsioonikildu kindlal viisil, muudab see selle informatsioonikillu rohkem (või vähem) tõenäoliseks olla läbi töötatud (Scheufele ja Iyengar, 2014). Sellest lähtuvalt võivad raamistamise mõjud olla ettenägematud ning varieeruvad, sõltuvalt vastuvõtja olemasolevatest kognitiivsetest skeemidest; tulemusena on mingi sõnumi esitlemisviisil suurem tõenäosus olla mõjukam, kui see ühtib vastuvõtja mõtlemisviisiga, samas kui see ei klapi vastuvõtja mõtteviisiga, ei pruugi raamistamisel olla mingit mõju (Scheufele ja Iyengar, 2014).

Laiemalt saab meedia raamistusi käsitleda sümboolsete probleemide tõlgendustena (Gamson, 1992; Gamson ja Lasch, 1983; Gamson ja Modigliani, 1987; Gamson ja Modigliani, 1989). Selle lähenemise kohaselt saab tõlgendada raamistusi kui süžeesid, aidates omavahel sidustada muidu eraldiseisvaid infokilde (Nelson jt, 1997a). Sellises kontekstis toimivad raamistused otsuselangetamisülesande võimalike sõnastusviisidena — raamistikud määravad faktide ja arvamuse esitamise järjekorra mõnes ajalehe artiklis või televisiooni uudisloos (Carroll ja Johnson, 1990). Näiteks vaesust saab raamistada viisil, kus pannakse rõhku vaesete oma vastutuse rollile oma saatuse juures, või viisil, kus süüdistatakse sotsiaalseid, majanduslikuid ja poliitilisi jõude ebasoodsate tingimuste loomises (Iyengar, 1991).

Raamistikud võivad tekkida nii väljaandesiseselt kui -väliselt (Nelson jt, 1997a). Ajakirjanike sagedane toetumine n-ö eliitallikatele tsitaatide, ülevaate, analüüsi ja teabe jaoks tähendab, et meedia toimib tihti kanalina, mille eesmärk on kanda üle teatud perspektiivi laiemale avalikkusele (Nelson jt, 1997a). Hästi paigutatud tsitaat või heliklipp võib anda edasi sellise tõlgenduse probleemist, mis räägib teatud huvide kasuks; lisaks eelmainitud vahenditele, saab spetsiifilise tõlgenduse edasikandmiseks kasutada ka pilte, metafoore, karikatuure ja lööklauseid (Nelson jt, 1997a; Gamson ja Lasch, 1983). Kuigi eliit võib olla nii mitmete raamistike kui raamistamisvahendite allikas, saavad ka väljaanded vajadusel ise neid luua, võtmaks mingisuguse loo iva kokku (Nelson jt, 1997a). Eriti meeldivad sellised retoorilised vahendid teleajakirjanikele, –toimetajatele ja –produtsentidele, kes pidevalt otsivad värvikat ja tabavat, nii verbaalset kui visuaalset materjali, mis ärataks uudisloo ellu (Bennett 1996; Kaniss 1991).

Raamistamise kontseptsiooni mõistmine aitaks massikommunikatsiooni kontekstis lahendada mitmeid teoreetilisi arutelusid: näiteks tagaks raamistamise kontseptsiooni mõistmine meedia tarbijate autonoomia (Entman, 1993). Raamistamise kontseptsioon annab väljendile *domineeriv*

*tähen*² sedavõrd asjakohase definitsiooni, mis asetab ta mitmetähenaluslikkuse ja meedia tarbijate arutelude keskmesse (Fiske, 1987). Ajakirjanduse kontekstis aitab raamistamise mõistmine muuta seda objektiivsemaks: kuigi ajakirjanikud võivad järgida ajakirjanduskoodekseid, võivad nad paratamatult meedia tarbijaile edasi anda domineeriva raamistuse, mis takistab enamikku meedia tarbijaid jõudmast teatud situatsioonist tasakaalustatud arusaamani (Entman, 1993). Harides ajakirjanikke tegema vahet hajunud opositsiooniliste faktide kaasamisel ja domineeriva raamistuse vaidlustamisel, võivad nad olla pädevamad koostama uudiseid, mis on samamoodi silmapaistvad, samas võimaldavad probleeme tõlgendada rohkem kui ühtepidi (Entman, 1993). Entmani (1993) sõnul muudaks raamistamise-alase teadlikkuse tõstmine ka sisuanalüüsi tasakaalukamaks; tekstilise tähenduse määramine peaks endas kujutama raamistike tuvastamist ja kirjeldamist. Tihtipeale aga kodeerijad liigitavad sõnumid kas positiivseteks või negatiivseteks, keeldudes mõõtmast tekstis esinevate elementide mitmekülsust, mistõttu jäävad ka hindamata ka kõige mitmekülgsemate sõnumikobarate omavahelised suhted – raamistike omad (Entman, 1993). Raamistamise kontseptsiooni valguses tõstatab Zaller (1992) ka avaliku arvamuse ja normatiiv-demokraatliku teooria. Tema sõnul näib raamistamisel olevat demokraatlikus protsessis keskne roll – poliitiline eliit kontrollib probleemide raamistikke (Zaller, 1992). Nendel samadel raamistikel on võim otsustada, milline on teatud hetke „avalik arvamus“ (Zaller, 1992). Siit tekib Zalleril (1992) aga järgmine küsimus: kui poliitiline eliit kujundab raamistikke ning seeläbi avalikku arvamust, siis mis üldse saab tõeline avalik arvamus olla?

1.2 Piltide lugemine

Lisaks meediatekstidele analüüsin bakalaureusetöö käigus ka pildilist informatsiooni. Piltidele omased tunnused — nende ikoonilisus, indeksilisus ja süntaktiline varjatavus (ingl *syntactic implicitness*) — teevad nendest väga head vahendid raamistamiseks ning ideoloogiliste sõnumite sõnastamiseks (Reese jt, 2001: 220). Piltide abil on inimesel võime näiliselt taastoota loomust, s.t piltide abil saab luua dokumentaalseid tõendeid, mis toetavad ideoloogia enesestmõistetavaid seisukohti ning seeläbi kasutada loomuse väljanägemist (mis tundub kui faktiline esindus) selleks, et salaja varjata ideoloogia konstrueeritud, ajaloolisi ja sotsiaalseid juuri (Reese jt, 2001: 220). Eriti kasutatakse pilte selliste sõnumite ülekandmiseks, mille selgesõnaline väljaütlemine oleks

² Raamistamise perspektiivist vaadatuna koosneb domineeriv tähendus probleemist ning põhjuslikust ja hinnangulisest käsitlemistõlgendusest, mis on tõenäoliseim olla enamuse poolt märgatud, läbi töötatud ja vastu võetud.

sotsiaalselt riskantne (Burgoon jt, 1996). Taolised sõnumid, mis sõltuvad visuaalsest kujutlusest ning mille tähendus pole selgesõnaline, võivad sõnumi tähenduse eitamiseks anda ringhäälingule või ajakirjanikule n-ö kaitsekilbi (Reese jt, 2001: 220).

Lisaks toetun oma töös Kressi ja van Leeuweni (2001) multimodaalsuse teooriale. Kuigi eelmainitud autorite kirjutatud teooria ei piirdu ainult teksti- ja pilditasandiga — näiteks saab rääkida veel paigutusest, kõneviisist ja helist üleüldiselt — siis selles töös jään siiski sõnalise ja pildilise materjali analüüsimise juurde. Esiteks on teksti- ja pilditasand need, mis on kõikide kogutud uudislugude juures n-ö ühine nimetaja, s.t näiteks uudisartiklite puhul ei ole ilmtingimata võimalik rääkida heli- või kõneviisitasandist. Teiseks leian, et kõikvõimalike tasandite analüüs oleks käesoleva bakalaureusetöö kontekstis liialt suuremahuline.

Minevikus, aga ka mitmetes kontekstides tänapäeval, käsitleti multimodaalseid tekste kui spetsiifilistest tasanditest koosneva hierarhiana, mis integreeriti toimetamise käigus (Kress ja van Leeuwen, 2001). Tekstide loomine nägi välja samasugune: hierarhiliselt organiseeritud spetsialistid vastutasid igaüks oma tasandi eest ning tulid toimetamise ajaks kokku (Kress ja van Leeuwen, 2001). Tänapäevasel digitaliseerimisajastul on aga varem eraldi seisnud tasandid tehniliselt muutunud esindatuse kontekstis võrdseks ning neid saab opereerida üks oskuslik inimene nii, et tal on võimalik igal hetkel endalt küsida „Kas ma väljendan seda heli või muusika vahendusel?“ või „Kas ma ütlen seda visuaalselt või verbaalselt?“ jne (Kress ja van Leeuwen, 2001). Kuigi varem teadvustati tasandite mitmusust, käsitleti esindatust siiski monomodaalselt: diskreetselt, piiritletult, autonoomsena, oma kasutusala, traditsioonide, ametikohtade ja harjumustega (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Kressi ja van Leeuweni (2001) sõnul on pildil selle jälgijaga väga spetsiifiline suhe, mille määravad pildil olevad detailid. Igal pildidetailil on oma asjakohasusele selgitus; kompositsioon on multimodaalse teksti juures hädavajalik element (Kress ja van Leeuwen, 2001). Kompositsiooni ning pildi esinduslikke ja interaktiivseid tähendusi ühendavad omavahel infoväärtus, silmapaistvus ja raamistik — need kolm komponenti toimivad vastakuti ja on üksteisest vastastikkuses sõltuvuses (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Autorite sõnul paigutatakse tuttav, enesestmõistetav teave lehe vasakule poole, samas paremale poole asetatakse teave, mis on uus, s.t midagi, mida jälgija veel ei tea või millega ta ei nõustu — siinkohal on oluline mainida, et elementide säärane paiknevus võib kultuuriti erineda, sõltuvalt

lugejaskonnast (Kress ja van Leeuwen, 2001). Sarnane ülesehitus (enesestmõistetav teave vasakul, uus teave paremal) kasutavad ka näiteks ajakirjad: kui n-ö enesestmõistetav teave on paigutatud vasakpoolsetele lehekülgedele, siis parempoolsed leheküljed on täidetud suurte piltidega ning teabega, mis lugejat huvitada võiks – niiviisi loodab ajakiri hoida lugejat haakununa (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Lisaks enesestmõistetav/uus ülesehitusele saab rääkida ka teabe liigitamisest pildi üla- ja allosasse (Kress ja van Leeuwen, 2001). Pildi allosasse saab paigutada hetkeolukorda kirjeldavad elemendid, samas ülaosasse mingisugune ideaal, mille poole pürgida (Kress ja van Leeuwen, 2001). Sellise ülesehitusega on lihtsam manipuleerida: kui pildi allosas olevad elemendid on detailsed ja olukorda täpselt kirjeldavad, siis pildi ülaosas paiknevad elemendid võivad olla üldistavad ja pealiskaudsed (Kress ja van Leeuwen, 2001). Neid kahte pildiosa võrreldes paistab silma eelkõige ülaosa, mistõttu paigutatakse sinna ka olulisemat teavet (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Idakultuuris on levinuim kompositsioonistiil tsentristlik kompositsioon, kus pildi olulisim element paigutatakse kompositsiooni keskmesse, seda ümbritsevatel ääristel paikneb vähem oluline teave (Kress ja van Leeuwen, 2001). Mida lähemal on ääris keskmele, seda olulisem on ka üldiselt teave (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Infoväärtuse all mõeldakse visuaalses kontekstis seda, kuidas teatud elemendid pildil on paigutatud, eesmärgiga anda neile teatud väärtus; seetõttu muutub iga elemendi väärtus vastavalt oma paiknevusele (pildi üla- või allosas, paremal või vasakul, nurgas) (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Väljapaistvuse all peetakse silmas seda, kuidas pildil olevad elemendid lugeja tähelepanu püüavad, seda nii asetuse, suuruse, kontrasti kui värvuse kujul (Kress ja van Leeuwen, 2001). „Väljapaistvus tekitab pildidel olevate elementide vahel hierarhia, tuues esile rohkem tähelepanu väärt elemendid, sõltumata nende paiknevusest“ (Kress ja van Leeuwen, 2001). Nende aspektide abil saab jälgija mõõta iga pildil oleva elemendi „raskust“ (Kress ja van Leeuwen, 2001). Näiteks pildi ülaosa vasakule poole paigutatud informatsiooni peab jälgija ülejäänust olulisemaks (Kress ja van Leeuwen, 2001). On oluline välja tuua, et mingisuguse pildidetaili väljapaistvamaks muutmise tavad ei ole universaalsed (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Raamistik „ühendab omavahel/lahti pildil olevad elemendid, tähistades seda, kas nad kuuluvad omavahel mingis mõttes kokku või mitte“ (Kress ja van Leeuwen, 2001). Liites omavahel keele ja pildi, on kaks peamist koodi, mis annavad multimodaalsele tekstile sidususe: ruumiline kompositsioon (elemendid on üheaegselt ruumiliselt olemas) või ajaline kompositsioon (tekst koorub aja möödudes) (Kress ja van Leeuwen, 2001). Mida enam ruumilise kompositsiooni elemente on ühendatud, seda enam esitletakse neid kokkukuuluvatena, üksiku infokilluna; samas mida rohkem on teatud element teistest eemal, seda enam informatsiooni paistab välja (Kress ja van Leeuwen, 2001).

Lisaks kompositsioonile, saab otsida raamistikke piltidelt ka teistelt pildidetailidelt, nagu näoilmed/žestid ja pildi vaataja distantis pildi peategelasest. Koondan Kressi ja van Leeuweni (2001) ning Jewitti ja Oyama (2001) teoste põhjal kogutud andmed järgmistesse tabelitesse, mis kirjeldavad, mida eelmainitud pildidetailidest välja lugeda (vt Tabel 1 ja Tabel 2).

Tabel 1. Pilditegelaste näoilmete ja žestide lugemine. Allikad: Kress ja van Leeuwen (2001) ning Jewitt ja Oyama (2001).

Näoilme/žest	Suhe pildil oleva tegelase ja pildi vaataja vahel
Naeratus	Palub vaatajal astuda tegelasega vastastikus tõmbes seisnevasse suhtesse
Külm pilk	Palub vaatajal suhestuda tegelasse kui madalasordilisse
Võrgutav mossitus	Palub vaatajal pilditegelast ihaldada
Ülesjuhtivalt vaatamine	Palub vaatajal kaasa tunda
Vaataja poole näitamine	Haarab vaataja tähelepanu, kutsub vaatajat lähemale
Kaitsev hoiak	Palub vaatajal eemale hoida

Pilte, kus esindatud osalised ei vaata otse pildi vaataja poole, nimetavad Kress ja van Leeuwen (2001) n-ö pakkumistest piltideks, kus tegelasi pakutakse ebaisiklikul kombel vaatajale kui

informatsioonikilde, mõtisklusobjekte, justkui oleks nad pandud näidistena väljapanekul vaatamiseks.

Tabel 2. Pildi vaataja ja sellel oleva tegelase suhe sotsiaalse distantsti põhjal. Allikas: Hall (1969).

Vahemaa	Nähtav väli	Pildi vaataja ja sellel oleva tegelase vaheline suhe
Intiimne vahemaa	Pilditegelase nägu	Intiimne
Lähedane isiklik vahemaa	Pilditegelase pea ja õlad	Intiimne
Kauge isiklik vahemaa	Pilditegelane peast pihani	Isiklik
Lähedane sotsiaalne vahemaa	Kogu tegelane	Ebaisiklik
Kauge sotsiaalne vahemaa	Kogu tegelane ja teda ümbritsev keskkond	Viisakas ja ebaisiklik
Avalik vahemaa	Vähemalt nelja või viie inimese kered	Võõras

1.3 Sisserändajad Eestis

Alates pagulasseaduse vastuvõtmisest 1997. aastal on Eestile esitatud umbes 1100 varjupaigataotlust, kõige rohkem neid Ukrainast, Süüriast, Venemaalt, Gruusiast ja Afganistanist (Eesti Pagulasabi, 2021). Reaalset varjupaika saab varjupaigataotlejatest aga võrdlemisi väike hulk: perioodil 1997–2019 andis Eesti rahvusvahelise kaitse 531 inimesele — pagulasstaatuse³ 280 inimesele ja täiendava kaitse⁴ 251 inimesele (Eesti Pagulasabi, 2021). Kõige enam on kaitse saanud taotlejad Süüriast (192), Ukrainast (93), Iraagist (41) ja Venemaalt (20). Vähese hulga pagulaste vastuvõtmise põhjuseks on Eesti sisserändekvoot, milleks on määratud 0,1% Eesti rahvaarvust (Luts, 2018). Alates 2015. aastast on Eestisse sisserännanud olnud rohkem kui

³ Kolmeaastane elamisluba (Eesti Pagulasabi, 2021).

⁴ Üheaastane elamisluba (Eesti Pagulasabi, 2021).

väljarännanuid: kuigi eestlased reisivad Eestist pigem välja kui sisse, siis EL-i ja muu kodakondsusega inimeste sisseränne on väljarändest suurem (Statistikaamet, 2021).

Ainsaare jt (2016) eestlaste seas läbi viidud uuringust selgus, et võrreldes teiste Euroopa riikidega, suhtutakse Eestis kolmandatest riikidest sisserändajatesse pigem suurema ettevaatusega. Seejuures on Eesti (koos Tšehhi Vabariigiga) sisserände suhtes (ja seda kõigis hoiakute kategooriates) kõige konservatiivsemate hoiakutega. „Eesti inimesed eelistavad endaga kultuuriliselt sarnaste inimeste sisserännet. Samuti on inimestele oluline see, et tulijad võtaksid omaks Eestile omase elulaadi ja omandaksid eesti keele, samas peetakse olulisemaks siiski omandatavaid oskusi (haridus, Eestile vajalikud tööoskused, eesti keele oskus) kui kaasasündinud omadusi (valge nahavärv)“ (Ainsaare jt, 2016).

1.4 Sisserändajate kujutamine meedias

Mitmed uuringud, mille keskmes on vähemusgruppide puudutavad konfliktiolukorrad, on näidanud, et ajakirjandus mängib konfliktiolukorra süvendamisel või lahendamisel suurt rolli. Sarah Gershon viis 2012. aastal USA-s läbi uuringu „When Race, Gender and the Media Intersect: Campaign News Coverage of Minority Congresswomen,“ kus autor võrdles nii nais- kui meessoost, nii vähemusgruppidesse kuuluvate kui ka mitte, kongresmenide meediakajastust. Kui uuringust järeldus, et ainuüksi sugu või vähemusgruppi kuulumine ei mängi (positiivse) meediakajastuse saamisel rolli, siis naissoost vähemusgrupi liikmetest kongresmenid saavad teiste kongresmenidega võrreldes vähem meediakajastust ning seda ka teistest negatiivsemal kujul (Gershon, 2012). Tagajärjeks on kõnealustel kongresmenidel keerulisem jõuda oma sõnumiga oma potentsiaalsete valijateni (Gershon, 2012).

Baugut uuring „Perceptions of Minority Discrimination: Perspectives of Jews Living in Germany on News Media Coverage“ (2020) fookuses oli ajakirjanduse roll Saksamaa ühiskonnas tajutud antisemitismi kontekstis. Oma uurimuses käsitles Baugut meediakajastust nelja teema lõikes: antisemitism, holokaust, Iisrael ja juutide igapäevaelu Saksamaal (Baugut, 2020). Uuringu käigus selgus, et saksa juudid tunnevad tugevalt, et ajakirjandus ei ole neid puudutavate teemade kajastamisel tasakaalukas: eeldatakse, et nad elavad pidevas hirmus ja tunnevad end abitutena, tihtilugu tuntakse neile alusetult kaasa (Baugut, 2020). Kriminaalse tegevuse korral leiavad saksa juudid, et paremäärmuslased on meedias ülesindatud, samas juutide ebaseaduslik tegevus on alaesindatud, seejuures püütakse nendepoolsele illegaalsele tegevusele vabandusi otsida (Baugut,

2020). Juudid, kes reaalsuses pole oma elu üle kurnanud, kuid loevad meediast, kuidas teised juudid ei julge kanda Taaveti tähte, kõneleda heebrea keeles või isegi väljuda oma kodust, loovad omakorda järeltusi, et ka nemad ei peaks seda või teist enam tegema (Baugut, 2020).

Selleks, et teada, kuidas on Eesti ajakirjanikele ette nähtud immigrante puudutavate konfliktiolukordi kajastada, on oluline välja tuua ka relevantssed punktid ajakirjanduseetika koodeksist, mis puudutavad immigrante ja konflikte. Hennoste (2008) määratluses peab üks uudis olema objektiivne, tasakaalukas ja täpne, s.t meedia peab uudisloos andma sõna kõikidele asjasse puutuvatele osapooltele, ei vali ise pooli ning sisaldab uudistes kõiki õigeid ja relevantseid detaile. Asjakohased punktid Eesti ajakirjanduseetika koodeksist (1998) on:

- 4.2. „Konflikti sisaldava materjali puhul peab ajakirjanik ära kuulama kõik osapooled“ (Eesti Meediaettevõtete Liit, 1998);
- 4.3. „Ei sobi rõhutada rahvust, rassi, religioosset või poliitilist kuuluvust ega sugu, kui sellel pole uudisväärtust (Eesti Meediaettevõtete Liit, 1998);
- 4.4. „Ajakirjandus ei või inimest käsitleda kurjategijana enne sellekohast kohtuotsust“ (Eesti Meediaettevõtete Liit, 1998);
- 4.8. „Avaldades materjale õigusrikkumistest, kohtuasjadest ja õnnetustest peab ajakirjanik kaaluma, kas asjaosaliste identifitseerimine on tingimata vajalik ja milliseid kannatusi võib see asjaosalistele põhjustada. Ohvreid ja alaealisi kurjategijaid üldjuhul avalikkuse jaoks ei identifitseerita“ (Eesti Meediaettevõtete Liit, 1998);
- 5.1. „Kui kellegi kohta avaldatakse tõsiseid süüdistusi, tuleks talle võimaluse korral pakkuda kommentaari võimalust samas numbris või saates“ (Eesti Meediaettevõtete Liit, 1998);
- 5.2. „Vastulausega on õigus parandada avaldatud materjalis esinevaid faktivigu ja tsitaate. Vastulauseks ei saa nõuda rohkem ruumi/aega, kui oli kasutada kriitikaks. Vastulause tuleb avaldada viivitusteta ja märgataval kujul, ilma toimetuspoolsede hinnanguliste kommentaarideta“ (Eesti Meediaettevõtete Liit, 1998).

Siinkohal on ka oluline kirjeldada, mida tähendab ajakirjaniku perspektiivist *konflikt*. Adisa (2012) sõnul on *konflikt* tegelik või tõlgendatud vajaduste, väärtuste ja huvide vastasseis. Konflikt võib olla nii isiksusesisene (ingl *intrapersonal*), inimestevaheline (ingl *interpersonal*) või ühiskonnas domineeriv (ingl *prevalent*) (Brahm, 2003). Konflikt on mitmete sotsiaalelu aspektide tulemus,

muuhulgas võivad seda põhjustada sotsiaalsed lahkavumused, huvide konfliktid või isikute-, gruppide- või organisatsioonide vahelised tülid (Adisa, 2012). Laiemas kontekstis on hakatud sõna *konflikt* kasutama igasuguste sotsiaalsete situatsioonide tulemusel tekkinud ebakõlade kirjeldamiseks (Adisa, 2012). Sellest tulenevalt kirjeldas Imobighe (2003) *konflikti* kui interaktsiooniprotsessis esinevat ebakõlaseisundit, mis on tekkinud teatud kujul omavahelises suhtes olevate osapoolte vahel. Zartman (1991) näeb konflikti kui vägivaldset kokkusobimatuse väljapanekut või väljendust.

2015. aastal viis *European Journalism Observatory* läbi võrdleva uuringu, milles kõrvutati pagulaskriisi kajastamine Euroopa eri regioonides. Uuringust selgus, et võrreldes Lääne-Euroopaga, keskenduvad Balti riigid rändega seotud artiklites sotsiaaltemade ja humanitaarprobleemide asemel sisepoliitikale ja Euroopa Liidu poliitikale. Lisaks olid Balti aladel väljastatud artiklid lääne riikidega võrreldes negatiivsema alatooniga, palju pealiskaudsemad, ning jätsid välja foto Türgi rannas uppunud poisist (EJO, 2015).

Gustafsson (2021) toob välja, et kuigi tänapäeva digitaaltehnoloogia on lihtsamaks teinud nii meedia tootmise kui hääle saamise, siis on see ühtaegu keerulisemaks muutnud hääle kuuldavaks tegemise. Tingituna sõnaõiguse seosest esindatuse ja osalusega demokraatlikus elus, on vähene sõnaõigus probleemne nähtus (Dreher, 2012: 158). Seega kuigi vähemusgruppidel on suurem võimalus kaasa rääkida kui kunagi varem, pole nende häälel erilist väärtust, kui seda ei kuulata, kui see ei mõjuta poliitikaid, otsuste langetamist või üleüldiselt uudisartiklite raamistust (Gustafsson, 2021). Tulenevalt meedia võimust kas anda või võtta sõnaõigus ning kas kinnistada või vaidlustada stereotüüpe, on oluline pöörata tähelepanu sellele, kes on või ei ole pildis ning kuidas neid inimesi meedias kujutatakse (Gustafsson, 2021).

Eesti on maailma ajakirjandusvabaduse indeksi arvestuses kõrgel kohal: 2022. aastal tõusis Eesti eelneva aasta 15. kohalt 4. kohale (Reporters Without Borders, 2022). Reporters Without Borders (2022) kohaselt on ajakirjandusvabadus seaduslikul ning poliitisel tasandil tagatud, kuid tingituna laimuvastastest seadustest ning küberkiusamisest, seisavad Eesti ajakirjanikud silmitsi enesetsensuuri ohuga. Samuti on eraandmeid kaitsvad seadused muutunud Eesti võimudele ettekäändeks piirata meedia juurdepääsu avalikule teabele (Reporters Without Borders, 2022). Ühtlasi on avalik-õigusliku ringhäälingu eelarve järjest piiratum (0,14% SKTst) ja võib alluda poliitilisele mõjule (Reporters Without Borders, 2022).

2. UURINGU EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED

Varasemad uuringud on näidanud, et sageli võivad ajakirjanikud uudislugudes vähemusgruppe erapoolikult kajastada — asuda vähemuste esindajate poolele või võtta nendele vastanduva osapoolle suhtes tauniva hoiaku. Niisamuti on uuringutest järeldunud, et meediakajastus mängib avaliku maine kujundamisel suurt rolli — osapoolte raamistamisviisidel, aga ka sõna mittesaamisel võivad olla mõjukad tagajärjed igale eluaspektile: tervisele, tööle, suhetele jne.

Sellest lähtuvalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärk välja selgitada, kas Eesti meedia kohtleb meie immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel kõiki osapooli võrdselt: kuidas jaotub sõnasaamine ja esindatus piltidel, kas ja milliseid raamistamisvõtteid seejuures kasutatakse ning millised tagajärjed need endaga kaasa tuua võivad. Sellest lähtuvalt püüan analüüsi abil leida vastused järgmistele küsimustele:

- Kuidas jaotub meediakajastuses sõnaõiguse saamine kõikide osapoolte vahel Eesti immigrante puudutavates konfliktiolukordades?
- Kuidas erinevad Eesti immigrante puudutavates konfliktiolukordades kõikide osapoolte raamistamiseks kasutatud metafoorid, tsitaadid ja pildid?
- Millised vastuolud tekivad konflikti osapooltele meedias sõna andmise ning nende ajakirjandusliku raamistamise vahel?

3. MEETOD

Käesoleva bakalaureusetöö puhul on tegu deduktiivse-temaatilise analüüsiga. Toetudes olemasolevatele teooriatele püüan välja selgitada, mida ja kuidas kajastatakse ning uurin andmetelooja (artiklite autorite) interpretatsioone, samas pöoran tähelepanu ka sellele, mis on uurimuses osalejate (artiklite peategelased) jaoks oluline. Bakalaureusetöö käigus analüüsin 26 uudislugu — 22 artiklit ja 4 saateosa — mille fookus oli kajastada Eestisse sisse­rän­nanuid puudutavat konfliktiolukorda (vt „Lisad“). Artiklid ja saateosad on üles otsitud digitaalkujul meediakanalite andmebaasidest/ahriividest, sh ERR, Delfi, Postimees, Eesti Ekspress, Eesti Päevaleht, Õhtuleht, Kroonika, Telegram ja Pealtnägija. Artiklite otsimisel kasutasin kombinatsioone järgmistest märksõnadest:

- 1) „sisserändaja” vm migreerumisega seotuid nimisõnu, näiteks „pagulane“, „immigrant“, „põgenik“;
- 2) „konflikt“ vm pingeolukorrale viitavaid nimisõnu, nt „rünnak“, „kaklus“, „pinged“, „kokkupõrge“, „vaidlus“;
- 3) spetsiifilisemate otsingute puhul lisan ka Lähis-Ida riikide rahvuseid, nt „Süüria“, „Afganistan“, „Iraak“ – Pagulasabi kodulehe (2021) andmetel on need muu seas ühed riikidest, kust on ajavahemikus 1997–2019 Eestisse immigreerunud suurem hulk põgenikke.

Üleüldist immigrante puudutavat meediakajastust Eestis on üsna hiljuti uuritud — Kaal ja Renser viisid uuringu läbi 2019. aastal — mistõttu on käesoleva töö fookus kitsendatum. Ühtlasi on raamistused tõenäolisemad esinema olukorras, kus kahest üksteisele vastanduvast osapoolast on üks vähemuses, ning nagu varem läbi viidud uuringud on näidanud, kipub meedia konfliktiolukorda kajastades vähemuste poolt võtma. Võttes arvesse Ainsaare jt (2016) uuringut, kust selgus, et eestlased on sisse­rän­nanute suhtes keskmisest eurooplasest ettevaatlikumad, on tähtis uurida, kuidas meedia sisse­rän­nanuid puudutab, sest meedial on avaliku arvamuse kujundamisel suur roll. Analüüsitava materjali juures oli kaks peamist kriteeriumi: et tegu oleks uudislooga, mis 1) puudutab Eesti immigrante ning 2) kajastab konfliktiolukorda. Muid kriteeriume, mis puudutaks väljaande tüüpi või loo ilmumise kuupäeva, ei olnud, põhjuseks võimalikult suure valimi tagamine.

Leitud materjali analüüsin kvalitatiivselt. Artiklite raamistuste analüüsimiseks kodeerisin artiklid ära; raamistamise kategooriate loomisel kasutasin avatud kodeerimise meetodit ehk võimalusel lisasin kategooriaid juurde. Lisaks kodeerimisele võimaldab kvalitatiivse meetodi kasutamine alüüsida ka latentset sisu ehk „võtta arvesse ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning mitmeste konnotatsioonide erinevaid tõlgendamisvõimalusi“ (Kalmus jt, 2015). Artiklite analüüsimisel lähtun järgmistest küsimustest:

- Probleemianalüüsi tasand: millisena käsitletakse konflikti laadi, selle põhjustajaid, lahendusi ja lahendajaid?
- Sõnasaamise tasand: kes saab sõna – kas ta saab sõna otse või teda refereeritakse ja kui palju?
- Raamistamise tasand: milliste metafooride-sümbolite, faktide, suuremate narratiividega seostatakse osapooled?
- Piltide tasand: kas ja kuidas on osapooled esindatud fotodel?

Äsja loetletud tasandeid kasutasin kitsendatud koodide loomisel: vastates eelmainitud küsimustele, sain ühiste joonte märkamisel luua kitsendatud koodid. Tasandeid kasutan ka tulemuste struktureerimisel. Kitsendatud koodideks said:

- Konflikti tüüp: kas see on isiksusesisene, inimestevaheline või ühiskonnas domineeriv?
- Konflikti põhjus: millega see seotud on — kas elutingimuste, illegaalse tegevuse, isiklike väärtuste ja tõekspidamistega või millegi muuga?⁵
- Interpersonaalsete konfliktide osapooled: kas teis(t)eks osapool(t)eks on eraisikud ja – firmad või riigiasutused ja –organisatsioonid?
- Sõnasaamine: kes osapooltest saavad sõna?
- Eestkõnelemiseks kasutatud vahendid/meetodid: kui ühele osapooltest ei anta sõna, siis mis/kes tema eest räägib?
- Raamistike olemasolu: kas uudisloos ilmneb olevat raamistusi?⁶

⁵ Kuigi konflikti põhjus ei pruukinud olla sõnasõnaliselt kirja pandud, oli see siiski uudisloo sisust väljaloetav.

⁶ Raamistuse (mitte) olemasolu veendusin pärast uudisloo läbilugemist ning markeerides, kas täheldasin seejuures mingisuguseid narratiive või konkreetseid vahendeid, mis muutsid loo kallutatuks.

- Kasutatud raamistamisvahendid: mida kasutatakse osapool(t)e raamistamiseks — kas tsitaate, pilte, metafoore?⁷
- Näiline raamistike kasutamise eesmärk: kas raamistusi kasutatakse mõne narratiivi toetamiseks, millegi/kellegi kritiseerimiseks või mingil muul põhjusel?⁸
- Pildikasutus: kas kõik osapooled on uudislugudes kasutatud piltidel esindatud? Milline on pilditegelaste suhe pildi vaatajaga Kressi ja van Leeuweni (2001) ning Halli (1969) kohaselt?
- Tsitaatide kasutus ja võrdlus: näited tsitaatidest, mis viitasid raamistuste olemasolule.
- Metafooride kasutus ja võrdlus: näited metafooridest, mis viitasid raamistuste olemasolule.

Lähtuvalt uurimisküsimustest loon kodeeritud tulemuste põhjal järeldused.

⁷ Raamistamisvahendeid on rohkem kui selle töö raames uurin; otsustasin piirduda tekstiliste ja pildilise materjali uurimisega, sest tekst ja pilt on esindatud kõikides valimis olevates uudislugudes.

⁸ Raamistuste kasutamise eesmärgi määramisel lähtusin uudisloos kasutatud raamistamisvahenditest ning püüdsin leida seoseid näiliste narratiividega. Samuti arvestasin, kuidas jaotus sõnasaamine ning esindatus piltidel.

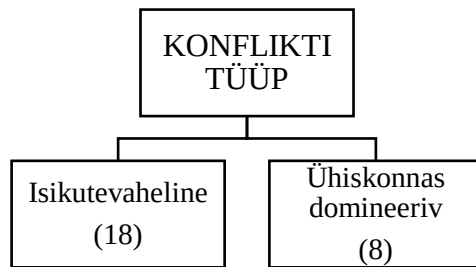
4. TULEMUSED

Selles peatükis esitan analüüsitud artiklite põhjal kodeeritud tulemused, mis aitavad mõista, kas ja kuidas Eesti meedia immigrante puudutavaid konfliktiolukordi kajastades raamistab. Igas alapeatükis esitan kas joonise vastava koodiga või tabeli näidetega ning seejärel kirjeldan, mis joonisest/tabelist järeldeb. Koodid on esitatud eelmises peatükis mainitud tasandite kaupa: probleemianalüüs, sõnasaamine, raamistamine ning pildid.

4.1. Probleemianalüüsi tasand

Selles peatükis esitan tulemused, mis puudutavad konflikti tüüpi ning põhjust.

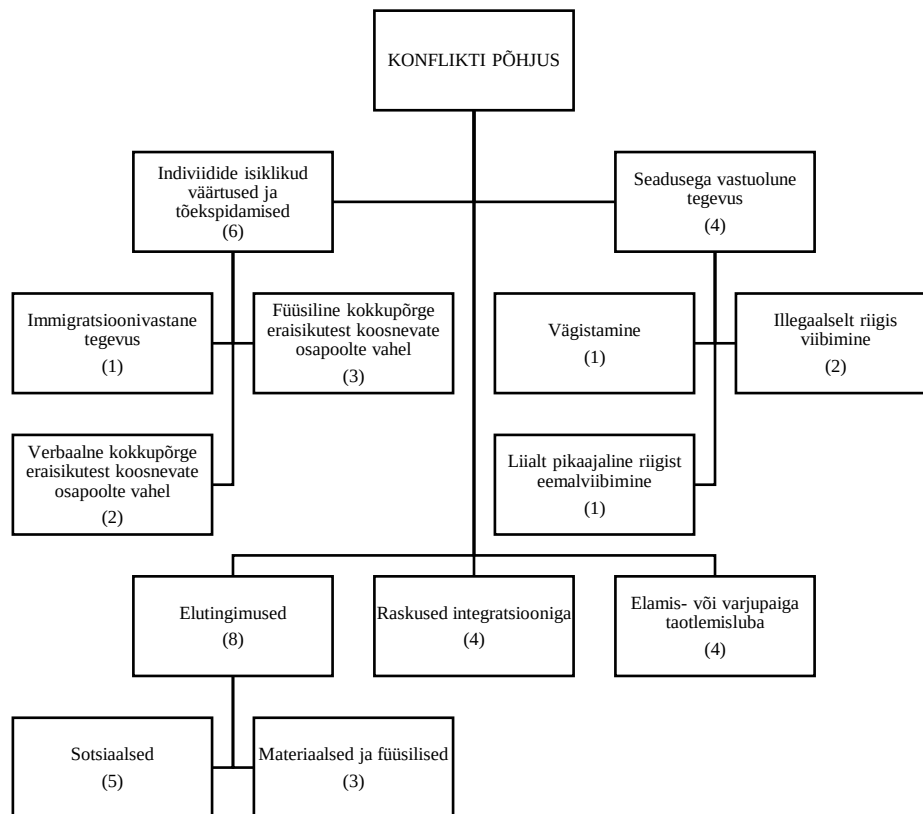
4.1.1. Konflikti tüüp

Joonis 1. Konflikti tüüp.

Analüüsitud uudistest oli enamjaolt tegu isikutevaheliste konfliktiolukordadega, s.t osapooled koosnesid ühest või mitmest konkreetsest inimesest. Ülejäänud lugude puhul oli tegu ühiskonnas domineerivate konfliktiolukordadega, kus kas esimese või teise põlvkonna immigrant kõneles ühiskonnas tajutud rassismi ja ksenofoobia teemal või raskustest integratsiooniga. Kuigi Brahm (2003) tõi välja, et lisaks isikuvaheliste ja ühiskonnas domineerivatele konfliktidele on ka isiksusesisene konfliktitüüp, siis taolisi konfliktiolukordi analüüsitud uudislugudes ei olnud.

4.1.2. Konflikti põhjus

Joonis 2. Konfliktiolukordade põhjused.

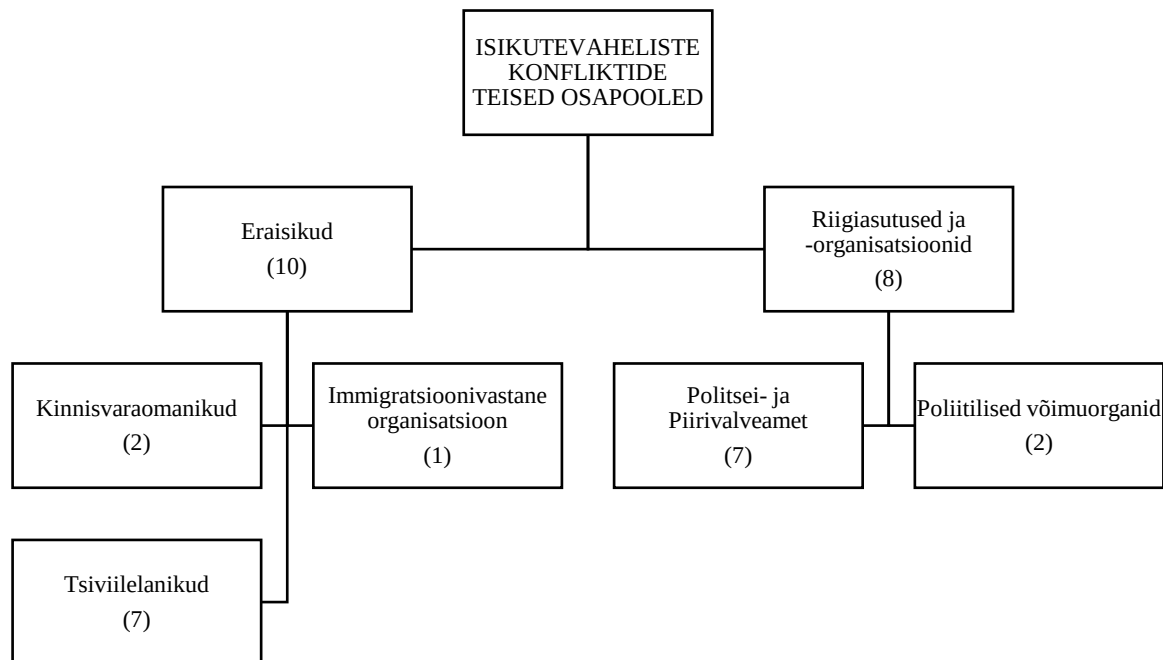
Peamiselt on Eesti immigrante puudutavate konfliktiolukordade põhjuseks immigrantide elutingimused ning seda eelkõige ühiskondlike elutingimuste kujul, s.t paljude probleemide tuumikuks on Eesti ühiskonnas kogetud rassism ja ksenofoobia. Lisaks ühiskondlikele elutingimustele põhjustasid konflikte ka immigrantide rahalised ja igapäevaelu elutingimused, mis eelkõige puudutasid eluasemete halba kvaliteeti või riigi vähest materiaalist toetust. Oli ka artikleid, mis kajastasid kahe indiviidi isiklikest väärtustest ja tõekspidamistest tulenenud konfliktiolukorda, s.t tegu oli kahe konkreetse indiviidi vahelise konfliktiga, seejuures pooltel juhtudel oli tegu füüsilise kokkupõrkega. Leidsid ka artikleid, kus konfliktiolukorra oli põhjustanud immigrantide seadusevastane tegevus, mille puhul oli põhjuseks kas vägistamine, ebaseaduslikult riigis viibimine või liiga pikaajaline riigist eemal viibimine. Neli artiklit keskendus raskustele

integratsiooniga⁹, sama hulk artikleid keskendus ka elamis- või varjupaiga taotlemisloaga seotud probleemidele.

4.2. Sõnasaamise tasand

Selles peatükis esitlen sõnasaamisega seotud tulemused, s.t millised osapooled immigrantidele vastandusid, kuidas jaotus osapoolte vahel sõnasaamine ning milliseid eestkõnelemisvahendeid osapoolte jaoks kasutati.

4.2.1. Isikutevaheliste konfliktide teised osapooled

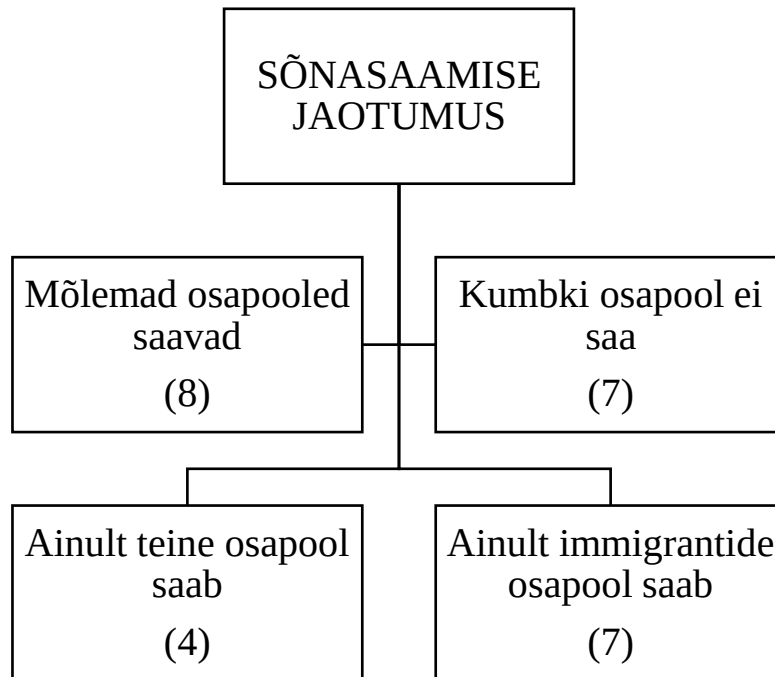
Joonis 3. Isikutevaheliste konfliktiolukordade osapooled.

Kuna enamiku analüüsitud konfliktiolukordade puhul oli tegu interpresonaalsete konfliktidega, saab kodeerida ka immigrantide osapoolele vastandunud osapooli. Isikutevaheliste konfliktiolukordade puhul saab rääkida eelkõige eraisikuid puudutavatest konfliktiolukordadest, seejuures enamik juhtudel olid vastanduvaks osapooleks tsiviilelanikud. Samas kahel juhul kurtsid immigrantid ka kinnisvaraomanike üle, kes näisid olevat liiga rassistlikud ja/või omakasupüüdlikud. Leidus ka üks lugu, kus intervjuueriti immigratsioonivastase organisatsiooni

⁹ Siinkohal on oluline mainida, et kuigi osad „Integratsiooni“ alla liigitatud artiklid võiksid liigituda ka „Elutingimuste“ alla, lähtusin „Integratsiooni“ alla artikleid liigitades definitsioonist „osade ühendamise v ühinemine tervikuks; ühtlustamine, ühtlustumine; lõimimine“ (Paet jt, 2012); seega „Integratsiooni“ alla liigitusid artiklid, mis käsitlesid kogu immigrantide lõimumisprotsessi.

juhiks saanud inimest. Avalikus sektoris aset võtnud konfliktiolukordade puhul oli teine osapool peamiselt Politsei- ja Piirivalveamet, kahel juhul ka poliitilised võimuorganid — konfliktiolukorrad seisnesid eelkõige Eestis elamise või viibimisega seotud muredega.

4.2.2. Sõnasaamise jaotumus

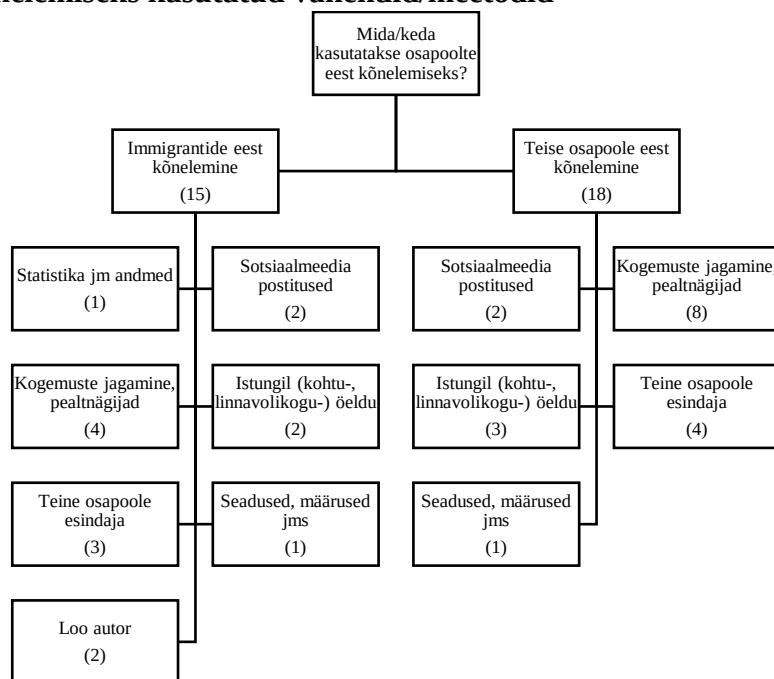
Joonis 4. Sõnasaamise jaotumus.¹⁰

Enamjaolt oli sõnasaamine osapoolte vahel võrdne: sõna said kas mõlemad osapooled või ei saanud kumbki. Võrdse sõnasaamise korral oli siiski rohkem artikleid, kus sõna said mõlemad osapooled. Võrreldes kordi, mil sõna sai ainult üks osapooltest, olid osapooltest tõenäolisemad ainsana sõna saama immigrantid. Siinkohal on siiski oluline ka välja tuua, et arvestatav hulk lugusid, kus võtsid sõna ainuüksi immigrantid, kõneleti ühiskonnas kogetud rassismi ja ksenofoobia teemadel — kuna lugu põhines kogemustel ning konkreetset süüdlast polnud, ei oleks olnud võimalik tagantjärele veel teisele osapoolle sõna anda. Vähim leidsu artikleid, kus ainsa osapoolena ei saanud sõna immigrantid. Näiteks artiklis „Süürlaste lõimumine Eestis on ebaõnnestunud. Nende saatus ei huvita peaaegu kedagi“ (Salu, Eesti Ekspress, 2021) saavad sõna siseministeeriumi kommunikatsioonijuht, töötukassa pressiesindaja, Tartu linna sotsiaalosakonna juhataja, Eesti Pagulasabi juhatuse liige, kuid kõnealustele immigrantidele antud uudisloos sõna

¹⁰ Sõnasaamiseks lugesin kordi, mil meedia oli osapoolelt otse küsinud kommentaari.

ei anta. Samas näiteks artiklis „Edutult Eesti kodakondsust taotlev süürlane andis riigi kohtusse“ (Delfi, 2021) saavad sõna nii loo peategelane, inimõiguste keskuse jurist ja strateegilise hagelemise valdkonna juht, kuid riigi osapooltele kaasarákimiseks loos võimalust ei anta.

4.2.3. Eestkõnelemiseks kasutatud vahendid/meetodid

Joonis 5. Osapoolte eest kõnelemisel kasutatud allikad.¹¹

Kuna enamik artikleid käsitles Eesti ühiskonnas tajutud rassismi ja ksenofoobia teemasid, on ka populaarseim teise osapoole eestkõnelemiseks kasutatud meetod nii peategelaste kui ka pealtnägijate kogemuste jagamine. Samuti esindas mitmel juhul osapoolte peategelasi mõni teine osapoole esindaja, näiteks artiklis „EKRE liige nimetas Kõlvartit¹² sobimatuks asiaadiks“ (Vasli, Delfi, 2018) esindas Mart Saarsot tolaeagne EKRE esimees Mart Helme, Mihhail Kõlvartit Tallinna linnavolikogu aseesimees Toivo Tootsen. Leidus ka konfliktiolukordi, kus meedia kasutas osapoolte eest kõnelemiseks linnavolikogu- või kohtuistungil öeldut. Näiteks artiklis „Iraagist pärit Mohamad: Viljandi volikogu purjus aseesimees tülitas mind ja egiptlasest sõpra tänaval. Aaltonen: ma ei nimetaks seda jälitamiseks“ (Pärgma, Delfi, 2016) on meedia küsinud kommentaari ainult immigrantide osapoolelt, Aaltoneni seisukoha selgitamiseks kasutatakse tema

¹¹ Tulemused on kodeeritud iga eestkõneldud korra, mitte artikli kaupa, seega eestkõneldud kordi on rohkem kui analüüsitud lugusid.

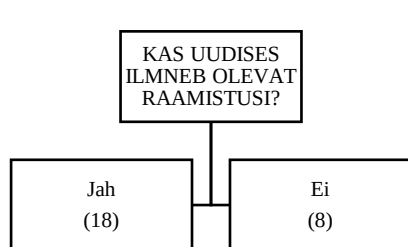
¹² Kõlvart on sündinud Kasahstanis ja elanud kolmandast eluaastast Eestis (Kivi, 2017).

Viljandi linnavolikogu istungil öeldut. Samas näiteks „Kaht Tallinnas taksojuhina töötanud Aafrika meest süüdistatakse vägistamises“ kasutatakse osapooltele viitamiseks nii kohtuistungil öeldut kui ka nende osapoolte esindajaid, s.t prokuröre ja advokaate. Konfliktiolukordade, kus immigrantide osapoolte kasuks rääkisid loo autorid, oli tegu kahe Pealtnägija saateosaga, kus ühes intervjuueriti islami- ja immigratsioonivastase organisatsiooni juhiks saanud naisettevõtjat, teises loos uuriti vandenõuteooriat, et Eesti valitsus toob salaja riiki immigrante. Kõige vähem kasutati osapoolte eest kõnelemiseks seaduseid, määrusi jms ning statistikat.

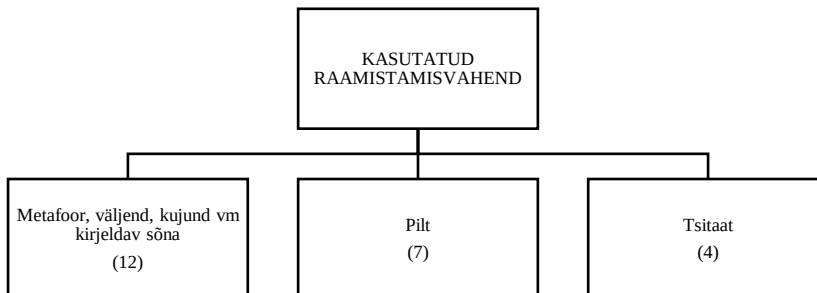
4.3. Raamistamise tasand

Selles peatükis esitan tulemused, mis puudutavad uudislugudes ilmnenud raamistusi, nende elluviimiseks kasutatud vahendeid ning nende kasutamise eesmärgi. Samuti toon näiteid metafooridest ja tsitaatidest, mis viitavad raamistuste olemasolule.

4.3.1. Raamistuste olemasolu ja nende elluviimiseks kasutatud vahendid

Joonis 6. Raamistuste olemasolu uudislugudes.

Joonis 7. Raamistamiseks kasutatud vahendid.

Kodeerimisest selgub, et Eesti immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel esineb meedias rohkem selliseid artikleid, mis on raamistatud kui selliseid, mis pole. Kõige sagedamini kasutati raamistamisvahenditest metafoore, väljendeid, kujundeid jms kirjeldavaid sõnu.

Lähemalt analüüsin pildikasutust peatüki „Piltide tasand“ all.

4.3.2. Raamistamiseks kasutatud metafoorid, kujundid, väljendid jms ning tsitaadid

Nagu eelnevas peatükis sai mainitud, jaotasin raamistamiseks kasutatud vahendid kolmeks: metafoorid, väljendid, kujundid jms, tsitaadid ning pildid. Selles peatükis toon välja just tekstilised raamistamisvahendid. Raamistamiseks kasutatud tsitaadid ja metafoorid otsustasin koondada selgema ülevaate andmiseks järgnevasse tabelitesse.

Tabel 3. Raamistamiseks kasutatud metafoorid, kujundid, väljendid jms.

Artikli pealkiri	Väljaanne/saade	Raamistamiseks kasutatud metafoor, kujund, väljend vms
„Nigeeria päritolu eestlane: Teiste rasside vihkamine ei ole patriotism“	Kroonika	„Martin Otto Parve, Eestis sündinud ja kasvanud mulatt, eestlane, on üks paljudest inimestest, kelle elu siin pole olnud vaid <u>lust ja lillepidu</u> ainuüksi tema nahavärvuse tõttu“ (Eelmäe, 2017).
„Jultunud äri pagulaste üürikorteritega: röögatud hinnad, närused elamistingimused ja ebaseaduslikud lepingud“	Eesti Päevaleht	„...kuid paljud, kes on Arefjevitega kokku puutunud, <u>ütlevad kui ühest suust</u> , et mõistlikult nendega suhelda pole võimalik“ (Eylandt ja Roonemaa, 2017); „See Türi korter on Arefjevi väitel praegu ainus, mida ta pagulastele üürib. <u>Siingi oleks remondimehel tegemist</u> “ (Eylandt ja Roonemaa, 2017).
„Illegaalne immigrant Tallinnas: kartsin, et tänaval kõndides viskab keegi mind kiviga, kuid see ei ole üldse nii“	Delfi	„Eesti avalikkus on <u>täis hirmu</u> , hoolimata sellest, et enamikul pole olnud ei immigrantide ega ka pagulastega mingit otsest kontakti“ (Kruuse, 2016).; „Kuid <u>tundub, et oleme unustanud</u> need inimesed, kes on tulnud siia omast vabast tahtest parema elukeskkonna otsingul...“ (Kruuse, 2016).
„Pealtnägija“: Eesti vandenõuteoreetikud on asunud lisaks kuulujuttude levitamisele välismaalasi levitama“	Pealtnägija	„ <u>Panite ikka tähele, mida te just kuulsite?</u> 2015. aastal patrullivad inimesed siin samas Eestis poodide ja pesumajade juures ning otsivad välismaalasi. Nad ei räägi enam oma kahtlustest <u>mitte lihtsalt netis, saunalaval või peielauas, vaid astuvad võõrastele</u>

		<u>välismaalastele juurde ning küsivad miks nad siin on</u> “ (Kärmas jt, 2015).
„Pealtnägija“: saarlannast on saanud Euroopa immigratsioonivastaste tõusev täht“	Pealtnägija	„See on ikkagi päris <u>jahmatav</u> , et üks Saaremaa naisettevõtja on nüüd järsku sellise organisatsiooni täitsa ladvikusse saanud“ (Kärmas jt, 2016); „See on üks <u>tore</u> kodanikuaktivist, jah?“ (Kärmas jt, 2016).
„Eesti kodakondsust sooviv süürlane sattus bürokraatlikku vaakumisse“	Pealtnägija	„Paraku on aga süürlane sattunud <u>jaburasse</u> juriidilisse tupikseisu...“ (Kärmas jt, 2021a); „Et <u>jaburust</u> mõista...“ (Kärmas jt, 2021a).
„Pealtnägija“: rändekriis tõi Eestisse viiendiku lubatud pagulastest“	Pealtnägija	„Eesti otsib <u>superpagulast</u> “ (Kärmas jt, 2021b); „2016. aasta märtsis saabus Eestisse esimene rändekava alusel paigutatud iraagi pere ja lõpuks läbis Eesti " <u>konkursi</u> " edukalt 213 inimest“ (Kärmas jt, 2021b).
„VARJUPAIKA PALUVA NIGEERLASE USKUAMTU LUGU: terroristist onu raiub mu lähedaste päid, aga Eesti võimud ei usu midagi!“	Õhtuleht	„Abioye ei tulnud Eestisse <u>Wolti sõitma</u> – ta ei ole isegi meie mõistes põrmugi vaene ning see väide ei põhine üksnes Abioye jutul“ (Niitra, 2021); „ <u>Kõva nigeeria murrakuga</u> soravat inglise keelt kõnelev Abioye...“ (Niitra, 2021).
„Süürlaste lõimumine Eestis on ebaõnnestunud. Nende saatus ei huvita peaaegu kedagi“	Eesti Ekspress	„Seega näiteks <u>faktike</u> , et 61 protsenti ÜRO uuringule vastajatest olid töötud ja 68 protsenti vastajatest ütles, et nende põhisissetulekuallikas on riiklikud toetused, <u>ei ütle kuigi palju</u> “ (Salu, 2021); „Tallinna linna koondatud andmed <u>pole päris eilse päeva</u>

		<u>seisuga ja võib-olla mitte ka täielikud</u> , aga trendi annavad siiski kätte:...“ (Salu, 2021).
„Mustanahaline eestlane: Teiste rasside vihkamine ei ole patriotism“	Telegram	„Üheks selliseks näiteks on Hiiumaal sündinud Nigeeria päritolu Carl Tuulik, kes on oma <u>eksootilise</u> välimuse tõttu seni kaasmaalaste jaoks olnud pigem positiivne nähtus...“ (Tõnumaa, 2015); „Üks meie eestivenelasest sõber ütles hiljuti, et kohalikel venelastel on viimasel ajal elu Eestis kergemaks läinud, <u>vähemalt pole nad mustad või moslemid</u> , rohkem nagu oma joped“ (Tõnumaa, 2015).
„PÖÖRANE: Kas lapsekäruga tõmmu mees tõesti röövis Tõrvas invaliidi?“	Õhtuleht	„Kes nimetab röövis kahtlustatavana kinni peetud ja tänaseks vahi alla võetud 27aastast <u>tõmmut verd meest moslemiks, kes pagulaseks või koguni tulnukaks, kuid kohalike elanike tonaalsus on selge – multikulti on jõudnud Valgamaa väikelinna</u> “ (Uustalu, 2017).
„Kaht Tallinnas taksojuhina töötanud Aafrika meest süüdistatakse vägistamises“	Eesti Ekspress	„Seetõttu ei tea Ekspress kuriteo detaile. Ilmselt on need erandlikud ja osalt tõlgendatavad süüdistatava kasuks, sest kolmekuune reaalne vangistus on vägistamise puhul <u>väga leebe karistus</u> “ (Vahter, 2020); “Egiptlane vabaneb trellide tagant <u>juba</u> enne jõule” (Vahter, 2020).

Uudislugudes ilmnenu sõnalisi raamistamisvahendeid on eelkõige kasutatud immigrantidele vastanduva osapoole kritiseerimiseks, samas leidis ka lugusid, mida raamistati immigrantide vastu.

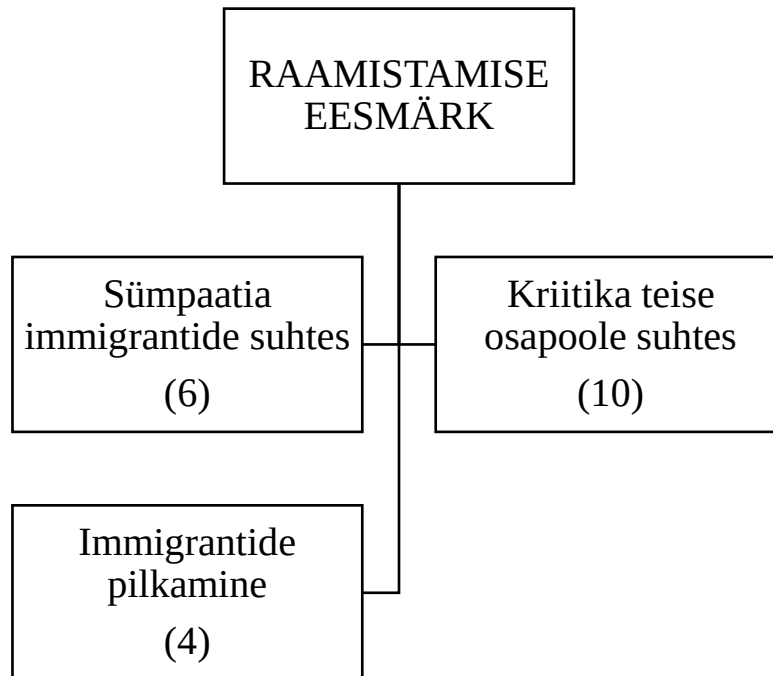
Tabel 4. Raamistamiseks kasutatud tsitaadid.

Artikli pealkiri	Raamistamiseks kasutatud tsitaat
„Edutult Eesti kodakondsust taotlev süürlane andis riigi kohtusse“	„Inimene, kes on täitnud Eesti kodakondsuse eeldused, väärrib seda. Eesti kodanikuks saamist ei tohi takistada see, et sünniriik inimest kodakondsusest ei vabasta,“ selgitas inimõiguste keskuse jurist Uljana Ponomarjova“ (Delfi, 2021).
„Illegaalsed immigrandid pannakse Tallinnas kodututega kokku?“	„Olukord, kus inimestel legaalselt ei saagi olla rahalisi võimalusi oma esmavajaduste rahuldamiseks, on kuritegevust soodustav ja isikute tervist kahjustav. Kuritegevuse riski suurendab selliste isikute paigutamine ühele aadressile,“ kirjutab Aas“ (Leitmaa, 2016); „Selliste isikute paigutamine pärast kinnipidamiskeskusest vabastamist Tallinna linnale kuuluvasse kodutute öömajja ei ole õigustatud ja vähendab linnaelanike turvalisust““ (Leitmaa, 2016).
„Muusik Yasmyn: mina ja paljud teised tumedanahalised eestlased peame kogema rassismi meie enda rahva poolt“	„Rassism ei tähenda ainult, et sa ütled midagi negatiivset, rassism on ka negatiivsed pilgud, meeste poolt objektiviseerimine ja verbaalne ahistamine. Rassism on enda mitte harimine ja ajaloost kinni hoidmine““ (Kroonika, 2020).
„PÖÖRANE: Kas lapsekäruga tõmmu mees tõesti röövis Tõrvas invaliidi?“	„Vanakurat oli poisile rinnale istunud ja ei lasknud lahti enne kui rahakott ja taskust väljatulnud telefon käes ja pani putket,“ kirjutas ta Facebookis“ (Uustalu, 2017).

Kuigi metafoore, väljendeid, kujundeid jms kirjeldavaid sõnu kasutati kordades rohkem kui tsitaate, on mõlema kasutamise eesmärk ühine: raamistada ja kinnistada teatud narratiivi. Kasutatud sõnade, väljendite ja tsitaatide põhjal ilmneb, et need on asetatud sinna, väljendamiseks ajakirjaniku isiklikku seisukohta ning seeläbi mõjutamaks ka lugeja hoiakut; üldiselt on kasutatud tekstilised raamistamisvahendid immigrantide osapoolele poolehoiu väljendamiseks. Kuigi võib argumenteerida, et tsitaatide all näideteks toodud laused ei pruugi ilmtingimata tähendada

raamistike olemasolu, siis kinnitab seda siiski asjaolu, et üheski näiteks toodud tsitaadi puhul, mida vastavas artiklis kasutati, ei antud teisele osapoolle sõna.

4.3.3. Raamistuste kasutamise eesmärk

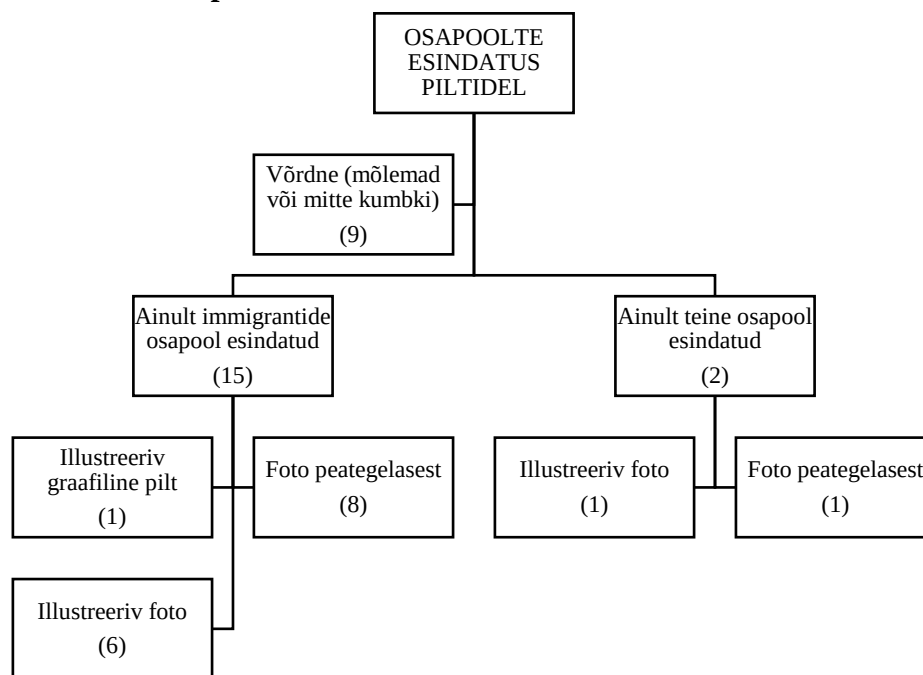
Joonis 8. Artiklites esinenud raamistuste kasutamise eesmärk.

Eesti immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel on meedia eesmärk eelkõige olnud olla konflikti teise osapoolle suhtes kritiseeriv, seejuures võis raamistik olla ühtaegu immigrantide osapoollele sümpaatia ülesnäitamiseks. Neljal juhtumil oli tegu ka uudislugudega, kus ilmnenu raamistik oli immigrantide vastu.

4.4. Piltide tasand

Selles alapeatükis esitatud tulemused puudutavad uudislugudes kasutatud pildimaterjali: kuidas on osapooled piltidel esindatud ning milliseid raamistusi kasutatud piltidega püütakse edasi anda.

4.4.1. Osapoolte esindatus pildidel

Joonis 8. Osapoolte jaotumus artiklites kasutatud pildidel.

Loodud tabelist järeldub, et Eesti immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamise juures on Eesti meedia pildikasutuse kontekstis erapoolik. Kuigi enamik juhtudel oli immigrantide osapool kas illustreeriva foto või peategelase fotoga esindatud, siis teine osapool oli pildidel esindatud vähem kui pooltel kordadel. Järgmisena toon konkreetseid näiteid lugudes leidunud piltidega, mille eesmärk oli uudist raamistada.

4.4.2. Raamistamiseks kasutatud piltide analüüs

Esimeseks näiteks saab tuua artiklis „Jultunud äri pagulaste üürikorteritega: rõõgatud hinnad, närused elamistingimused ja ebaseaduslikud lepingud“ kasutatud pildid (vt Pilt 1 ja Pilt 2).

Pilt 1. Artiklis „Jultunud äri pagulaste üürikorteritega: rõõgatud hinnad, närused elamistingimused ja ebaseaduslikud lepingud“ immigrantide osapoolt esindav pilt. Autor: Holger Roonemaa.

Pilt 2. Artiklis „Jultunud äri pagulaste üürikorteritega: rõõgatud hinnad, närused elamistingimused ja ebaseaduslikud lepingud“ teist osapoolt esindav pilt. Autor: Dmitri Kotjuh.

Immigrantide osapoole jaoks valitud pildi esiplaanil on kolmeaastane ja pildi keskmes kaheksakuune (Eylandt ja Roonemaa, 2017) laps. Kressi ja van Leeuweni (1996: 119) multimodaalsuse teooria järgi nimetatakse pilte, kus peategelane ei vaata otse loo lugeja poole, „pakkumisest“ piltideks: taolised pildid esitlevad pildil olevaid peategelasi ebaisiklikul kombel kui informatsioonikilde või mõtisklusobjekte, mis on pandud näidistena väljapanekule vaatamiseks. Distantis pildi tegelastega on suur: näha on enamiku pildi tegelaste kehi, lisaks saab pildi vaataja näha ka ümbritsevat keskkonda — sellest tulenevalt kohtleb pildi vaataja pildil olevaid tegelasi kui võõraid (Hall, 1969). Pildi peategelased, varajases eas lapsed, on mõistagi ebaiseseisvad ja äärmiselt oma vanematest sõltuvad, mistõttu on tõenäoline, et taolise pildikasutusega taotlevad autorid panna lugejat abitutele lastele, ja seeläbi ka perele, kaasa. Artiklisse on pandud ka pilt teisest osapooltest, kus on näha kinnisvaraärimeest Igor Arefjevit. Valitud pildil on ärimehel seljas vabaajariided ja käes telefon, lisaks on tagaplaanile jäetud loole relevantne detail: eluhoone. Pildi vaataja Arefjevit pealaest reiteni, mille puhul on tegu isikliku distantisiga — see tekitab pildi vaatajale tunde, justkui tunneks ta Arefjevit lähemalt (Hall, 1969). Kuigi Arefjevit esindava pildi põhjal ei saaks järeldada, et lugu oli raamistatud, kinnitas raamistuse olemasolu artiklis kasutatud metafoorid (vt Tabel 3). Pildikasutus koos uudisloo tekstiga kinnistavad narratiivi, mis räägib pagulasperede kasuks ja kinnisvaraärimeeste vastu.

Järgmiseks näiteks saab võrrelda kaht eri kontekstiga artiklit, millel on üks ühine joon: illegaalne tegevus (vt Pilt 3 ja Pilt 4). Kui immigrantide osapoolt kujutatakse juba tegudes süüdimõistetuna,

Pilt 3. Artiklis „Politsei: Pärnu rünnaku asjaolud oleksid palju selgemad, kui naine oleks filmimise asemel politseisse helistanud“ kasutatud foto. Allikas: Postimees/Scanpix.

Pilt 4. Artiklis „Kaht Tallinnas taksojuhina töötanud Aafrika meest süüdistatakse vägistamises“ kasutatud foto. Allikas: Shutterstock.

siis teises situatsioonis, kus süüdi oli vene päritolu mees, kujutatakse süüdlast rünnaku hetkes. Vene mehest ründajat kujutaval pildil on otsustatud kasutada pilti, kuhu on peale jäetud ka „ründaja“ hägune nägu. Pildi, mille peategelane näitab pildi vaataja poole, eesmärk on haarata pildi vaataja tähelepanu (Kress ja van Leeuwen, 2001). Kuna aga teise pildi peategelane on juba raudus, võib see tekitada pildi vaatajas kindluse- ja rahutunnet. Piltidel nähtavad tegelased erinevad ka riietuselt: kui vasakpoolsel pildil on näha, et ründaja kannab teksatagi, siis tumedanahalisel inimesel on seljas pintsak ja triiksärk. Piltide omavahelisest võrdlemisest järeldub, et illustratiivsete piltide artiklisse lisamisel on immigrantide osapoolte pildikasutuse raamistus vähem hukkamõistev kui teiste osapoolte oma.

Näide ainsast illustreerivast graafilisest pildist on artiklist „Must! Mine koju! Iraani tippspetsialist peab rassismi tõttu perega Eestist lahkuma“ (vt Pilt 5). Üheskoos artiklis kasutatud sõnastusega kinnistab valitud pildikasutus Eesti ühiskonda kritiseeriva narratiivi olemasolu, täpsemalt „aaria rassi“ kontseptsiooni, kus

Pilt 5. Artiklis „Must! Mine koju!“ Iraani tippspetsialist peab rassismi tõttu perega Eestist lahkuma“ kasutatud pilt. Autor: Sanel Mittal.

ülistatakse europiidse väljanägemisega inimesi üle teiste rasside, hukkamõistmist. Järeldub, et autor on võtnud immigrante pooldava, samas ühiskonda kritiseeriva hoiaku.

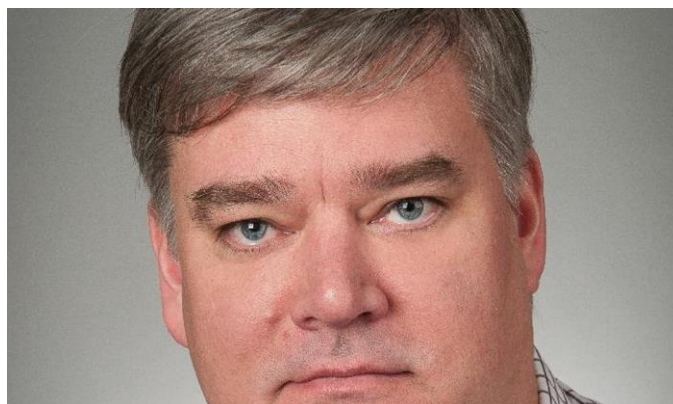
Ka järgmises näitena toodavas konfliktiolukorras on piltidel esindatud ainult immigrantide osapool. Pildil (vt Pilt 6) on näha Mihhail Kõlvartit, kes naeratab. Kressi ja van Leeuweni (2001) ning Jewitti ja Oyama (2001) kohaselt saab pilditegelase naeratusest lugeda välja, et taotletakse pildi vaataja astumist pilditegelasega vastastikus tõmbes

Pilt 6. Artiklis "EKRE liige nimetas Kõlvartit sobimatuks asiaadiks" kasutatud foto. Autor: Rauno Volmar.

seisnevasse suhtesse. Ka vaataja distantis pildil oleva tegelasega on isiklik, sest pildi vaataja näeb pildi tegelast alates peast kuni pihani ehk pildi vaatajal tekib pildil esindatuga lähedasem suhe. Siinkohal saab järeldada, et uudisloo autor innustab pildivalikuga võtma artikli lugejal immigrantide osapoole poole.

Vastanduvalt eelmistele näidetele, on järgmises näites piltidel esindatud ainult teine osapool (vt Pilt 7). Halli (1969) kohaselt on tegu intiimse distantisiga, s.t pildi vaataja näeb pildil ainult oleva tegelase nägu, mille tulemusena tekib pildi vaatajal tunne, nagu tunneks ta pildil olevat inimest isiklikult, viies selle kokku pilditegelase külma pilguga, näib, et pildivalikuga tahetakse pildi vaatajas esile

Pilt 7. Artiklis "Iraagist pärit Mohamad: Viljandi volikogu purjus aseesimees tülitas mind ja egiptlasest sõpra tänaval. Aaltonen: ma ei nimetaks seda jälitamiseks" kasutatud pilt. Allikas: Viljandi Linnavolikogu.

tuua negatiivseid emotsioone pilditegelase suhtes. Eelmainitud detailide põhjal saab järeldada, et autor on ise võtnud immigrantidele vastanduva osapoole vastase hoiaku ning soovib lugejates esile tuua sarnast reaktsiooni.

5. JÄRELDUSED

Selles peatükis esitan töö alguses püstitatud uurimisküsimused, vastan neile lähtuvalt tulemustest ning sidustan need teooria ja varasemalt läbi viidud uuringutega. Järelduste tegemisel toon tabelite ja jooniste põhjal ka näiteid.

Bakalaureusetöö eesmärk oli uurida, kuidas kajastab Eesti meedia immigrante puudutavates konfliktiolukordades osapoolte häält ning kas ja kuidas Eesti meedia immigrante puudutavaid konfliktiolukordi kajastades lugusid raamistab, seda nii tekstis kui piltidel. Selleks postitasin kolm uurimisküsimust, millele annan vastused.

Kuidas jaotub meediakajastuses sõnaõiguse saamine kõikide osapoolte vahel Eesti immigrante puudutavates konfliktiolukordades?

Analüüsitud valimi põhjal saab väita, et immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel annab Eesti meedia enamjaolt sõna võrdselt: 26 uudisloost saab 15 kohta öelda, et sõna said mõlemad osapooled või mitte kumbki. Siiski uudislugude puhul, kus sõnasaamine oli ebavõrdne, olid tõenäolisemad sõna saama ainult immigrandid — lugusid, kus sõna said ainult immigrandid, oli 3 võrra rohkem kui neid, kus sõna sai ainult immigrantidele vastanduv osapool. Teisest küljest oli lugude hulgas, kus sõna said ainult immigrandid ka selliseid, kus mõni immigrant jagas kogemusi Eesti ühiskonnas tajutud rassismi teemadel. See on ka üks põhjustest, miks kõikide osapoolte eest kõnelemiseks sagedasim kasutatud vahend enda või mõne pealtnägija kogemused: 33 korrast, mil kellegi eest kõneldi, kasutati osapoolte või pealtnägijate kogemusi 12 korral.

Kuidas erinevad Eesti immigrante puudutavates konfliktiolukordades kõikide osapoolte raamistamiseks kasutatud tekstilised ja pildilised raamistamisvahendid?

Selle bakalaureusetöö käigus uurisin raamistamisvõtetest metafoore, tsitaate ning pilte. 26 analüüsitud loost oli 16 sellised, mis olid raamistatud kas immigrantide kasuks või immigrantidele vastanduva osapoole vastu, samas leidsid ka 4 lugu, mis olid raamistatud immigrantide vastu. Analüüsi tulemusena selgus, et enim kasutab Eesti meedia lugude raamistamiseks metafoore vm kirjeldavaid sõnu ja väljendeid. Lisaks sellele, et lugusid raamistati eelkõige immigrantide kasuks ja/või nendele vastanduva osapoole vastu, on lugude puhul, mis on raamistatud immigrantide vastu, raamistused kergemini tuvastatavad. Toon näite kummastki juhust: üks lugu raamistatud

immigrantide vastu, teine nendele vastanduva osapoole vastu. Mõlema loo puhul kasutati raamistamiseks metafoore vm kirjeldavaid sõnu ja väljendeid.

„Abioye ei tulnud Eestisse Wolti sõitma – ta ei ole isegi meie mõistes põrmugi vaene ning see väide ei põhine üksnes Abioye jutul“ (Niitra, Õhtuleht, 2021).

Iroonilisel kombel ei ole äsja toodud näide raamistatud otseselt konflikti puudutava immigrandi vastu, vaid autori seisukoht näib kehtivat kõikide immigrantide vastu. Kui immigrantide vastu raamistatud loos kasutatud sõnad annavad autori hinnangu otsekoheselt ära, siis nendele vastanduva osapoole vastu raamistatud lugude puhul polnud raamistused niivõrd ilmsed ning nende leidmiseks tuli otsida tähelepanelikumalt:

„See Türi korter on Arefjevi väitel praegu ainus, mida ta pagulastele üürib. Siingi oleks remondimehel tegemist“ (Eylandt ja Roonemaa, Eesti Päevaleht, 2017).

Kuigi autorid ei jaga hinnanguid osapoolte kohta, on nende hoiak väljaloetav n-ö ümber nurga tehtud kommentaaride kaudu. Ka raamistamiseks kasutatud tsitaatide põhjal saaks järeldada, et kallutatus on suurem siis, kui lugu on raamistatud immigrantide vastu:

„Vanakurat oli poisile rinnale istunud ja ei lasknud lahti enne kui rahakott ja taskust väljatulnud telefon käes ja pani putket,“ kirjutas ta Facebookis“ (Uustalu, Õhtuleht, 2017).

Võrdluseks tsitaat loost, mis oli raamistatud immigrantide kasuks:

„Inimene, kes on täitnud Eesti kodakondsuse eeldused, väärrib seda. Eesti kodanikuks saamist ei tohi takistada see, et sünniriik inimest kodakondsusest ei vabasta,“ selgitas inimõiguste keskuse jurist Uljana Ponomarjova“ (Delfi, 2021).

Siiski võib argumenteerida, et eelnevalt toodud näidete põhjal ei saa teha järeldusi kogu Eesti meedia kohta, sest Õhtulehe puhul on tegu tabloidlehega, mis on „kavatsuslikult põnevust ja ajaviitelisust taotlev, massilugeja jaoks mõeldud“ (Aro, 2006). Toon näited ka lugudes kasutatud piltidest (vt Pilt 3 ja Pilt 4), kus mõlema loo puhul oli emma-kumma osapoole poolse seadusevastase tegevusega.

Pilt 3. Artiklis „Politsei: Pärnu rünnaku asjaolud oleksid palju selgemad, kui naine oleks filmimise asemel politseisse helistanud“ kasutatud foto. Allikas: Postimees/Scanpix.

Pilt 4. Artiklis „Kaht Tallinnas taksojuhina töötanud Aafrika meest süüdistatakse vägistamises“ kasutatud foto. Allikas: Shutterstock.

Näidetena toodud pilte kasutati vastavalt Eesti Rahvusringhäälingus ning Eesti Ekspressi lugudes. Esimese näitena toodud pildi puhul oli süüdlaseks immigrantidele vastanduv osapool, teise näite puhul oli konfliktiolukordade põhjustajaks immigrantide käitumine. Siiski kujutatakse süüdlasi piltidel erinevalt. Immigrantidele vastanduvat osapoolt portreteeritakse rünnaku hetkes — see on ühtaegu agressiivse alatooniga, teisalt püüab pildi vaataja tähelepanu. Seevastu immigrantide kujutamiseks on valitud pilt, kus tumedanahalisel inimesel on juba käed raudus vaatamata sellele, et loo ilmumise hetkel polnud konfliktide põhjustajad oma karistust veel kätte saanud. Ometigi tunneb pildi vaataja rahu, sest pildil olev tegelane ei saa kellelegi enam liiga teha. Ka piltidel olevate tegelaste riietused erinevad — olukorras, kus süüdlaseks oli immigrantidele vastanduv osapool, kannab pildi tegelane igapäevariietust. Samas süüdi olevate immigrantide kujutamiseks on valitud pilt, kus süüdlane kannab ülikonda.

Seega järeldeb üleüldise raamistamisvõtete võrdlusest, et lood, mis on raamistatud immigrantide poolt ja/või nendele vastanduva osapoole vastu, on raamistused rohkem varjatud kui juhtudel, kus lugu on raamistatud immigrantide vastu.

Millised vastuolud tekivad konflikti osapooltele meedias sõna andmise ning nende ajakirjandusliku raamistamise vahel?

Kuigi osapoolte sõnaõiguse saamise perspektiivist saab öelda, et Eesti meedia on immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel võrdne ning ei vali pooli, siis raamistatud lugude hulk siiski viitab Eesti meedia kallutatusale: 26 loost olid 20 sellised, kus oli märgata loo raamistamist. Isegi, kui meedia järgib kõikidele osapooltele sõna andmise reeglit, siis võib lugude raamistamine kahandada tõenäosust, et lugu jõuab lugejateni sama sõnumiga, mida osapooled

edasi soovisid anda. Teisisõnu, häälel ei ole väärtust, kui see esitletakse viisil, nagu sõnumi edasikandja (antud kontekstis meedia) seda teha soovib. Eelkõige just immigrantide kontekstis on tegu problemaatilise nähtusega, sest see muudab nad passiivseks, kaugeks ning objektistatuks osapooleks olukorras, kus nad tunnevad, et neil on niigi keeruline oma hääl kuuldavaks teha.

6. DISKUSSIOON

Kõigepealt on oluline mainida, et paratamatult mängisid analüüsi läbiviimisel rolli isiklikud tõekspidamised, s.t andmete kodeerimisel, nende tõlgendamisel ning järelduste loomisel osalesin ainuüksi mina, mistõttu on oht, et töö on tehtud liialt subjektiivsel viisil. Siiski ei olnud minu eesmärk analüüsi käigus kordagi saada teatud hulk mingeid tulemusi, et nende põhjal meelepäraseid järeldusi teha. Kahtlemata on ka küsitav, kas 26 uudislugu, mille hulgast pärineb üks alternatiivmeediakanalist, on piisavalt suur valim, mille põhjal kogu Eesti meedia osas järeldusi teha.

Nelson jt kirjeldavad (1997a), et inimeste põhjendused lõhestuvatele poliitilistele probleemidele on tihti kujundatud massimeedia probleemide kujutamise põhjal. Raamistades sotsiaalseid ja poliitilisi probleeme teatud viisidel, määravad meediaväljaanded probleemide aluselise põhjuse, tõenäolised tagajärjed ning kriteeriumid hindamaks potentsiaalseid lahendusi (Nelson jt, 1997a). Seega mängib meedia äärmiselt suurt rolli avaliku maine kujundamisel. Eriti oluline on see immigrantide kontekstis, kes tunnevad, et meedia portreeterib neid tegelikkusest teistsugusel viisil: mitmed uuringud on leidnud, et üldiselt seisneb migrantide meediakajastus probleemide või ohtude käsitlemises või nende portreeterimises sõnatute ja passiivsete ohvritena (Malkki, 1996; Threadgold, 2007; Langdon, 2018, Thorbjørnsrud ja Ustad Figenschou, 2016; Chouliaraki ja Stolic, 2017). Konfliktiolukorras on enesestmõistetav, et ka konfliktivälised inimesed võtavad konflikti ja selle osapoolte suhtes vastavalt oma väärtushinnangutele hoiaku ning otsustavad, kummal osapoolel nende silmis õigus on. Sellest tulenevalt on äärmiselt oluline, et immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel on meedia erapooletu, tasakaalukas ja täpne, et lugejaskond saaks olukorrast võimalikult detailse ülevaate.

Eesti on ajakirjandusvabaduse indeksi kohaselt tänavu 4. kohal — potentsiaalsed ohud on Reporters Without Bordersi (2022) hinnangul enesetsensuur ning laimuvastased seadused. Vaadates Eesti meedias ilmuvaid uudislugusid, saab tõepoolest väita, et Eesti ajakirjanikud on oma töö juures erapooletud ja täpsed. Läbi viidud analüüsist aga selgub, et just tasakaalustatus on see aspekt, millega näib Eesti meedial olevat enim raskusi. Kui võrdne sõnasaamine ning detailitäpsus on Eesti meedia kirjeldamisel relevantssed märksõnad, siis antud töö tulemuste põhjal järeldub, et lugusid ei esitleta päris samal viisil, nagu osapooled seda pruugivad soovida. Kindlasti ei saa selles

ilmtingimata süüdistada ajakirjanikke ennast, sest nagu selgitasid Nelson jt (1997a) ning Gamson ja Lasch (1983), siis raamistused võivad pärineda nii väljaande seest kui väljast, näiteks eliidist.

Tulemuste arvuliste näitajate põhjal saaks väita, et immigrantide sõnasaamine Eesti meedias on tagatud. Seevastu Baugut 2020. aasta uuringust, kus autori töö fookus oli mõista, kuidas Saksamaa juudid tajuvad antisemitismi meediakajastuse vahendusel, selgus, et meediapoolsel kallutatusel vähemusgruppide võivad olla kavatsustele vastupidised tagajärjed; saksa juudid tunnetasid, et kui paremäärmuslaste seadusevastane tegevus oli meedias ülesindatud, siis juutide illegaalne tegevus oli alaesindatud ning tihtilugu otsiti nende tegudele vabandusi (Baugut, 2020). Sellest tingituna tunnetavad saksa juudid, nagu näeks meedia neid ohvritena, mis omakorda külvab saksa juutidesse paanikat, justkui peaksid nad millegi või kellegi ees hirmu tundma (Baugut, 2020). Seega kuigi Eesti meedia taotleb, et immigrantidel oleks võimalus kaasa rääkida, võib neid eriliselt kohtlemine neid just eemale hirmutada. Siiski ei saa omistada immigrantide erilist kohtlemist ainuüksi Eesti meediale, sest immigrantidega seotud temade kajastamise erinevust teiste temadega meedias on täheldatud ka mujal maailmas.

Scheufele ja Iyengar (2014) tõid oma uuringus välja, et sõnumi esitlemisviisil suurem tõenäosus olla mõjukam, kui see ühtib vastuvõtja mõtlemisviisiga, samas kui see ei klapi vastuvõtja mõtteviisiga, ei pruugi raamistamisel olla mingit mõju. Lähtudes Ainsaare jt (2016) uuringu tulemustest, kust selgus, et eestlased on keskmise eurooplasega võrreldes konservatiivsemate hoiakutega ning suhtuvad kolmandatest riikidest sisserännanutesse pigem suurema ettevaatusega, saab väita, et keskmise eestlase mõtteviis ei ühti ajakirjanike omaga, kes kipuvad võtma immigrantide poolehoidu. Sellest tuletatuna saab väita, et isegi, kui meedia püüab lugusid raamistades mõjutada ka ühiskonna hoiakut, siis ei pruugi sellel olla ootuspäraseid tagajärgi, sest meedia hoiakud ei ühti keskmise eestlase omaga.

KOKKUVÕTE

Selle töö eesmärk oli uurida, kas ja milliseid raamistusi kasutab Eesti meedia Eesti immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel. Teema on oluline, sest raamistuste kasutamisel saab meedia kujundada lugejaskonna arusaama mingisugusest probleemist ning selle osapooltest vastavalt oma tahtele. Eriti negatiivne mõju võib seejuures olla vähemusgruppidele (sealhulgas immigrantidele), sest raamistuste kasutamine võib süvendada nende poolt tajutavaid raskusi seoses sõnasaamise ja nende ärakuulamisega. Töö käigus analüüsisin 26 uudislugu, sealhulgas 22 artiklit ja 4 saateosa.

Eelnevalt läbi viidud uuringud on näidanud, et lisaks väheste sõnasaamisele, on immigrante puudutava meediakajastuse peamiseks probleemiks erapooliklus. Tihtipeale portreteeritakse immigrante meedias passiivsete ohvrite või kannatajatena, seejuures nähakse naisimmigrante ohvritena ja meesimmigrante ohtlikena (Malkki, 1996; Threadgold, 2007; Langdon, 2018, Thorbjørnsrud ja Ustad Figenschou, 2016; Chouliaraki ja Stolic, 2017). Tulenevalt meedia hoiakust võib tekkida olukordi, kus sõltumata kontekstist, võtavad ajakirjanikud immigrante puudutavate konfliktiolukordade kajastamisel immigrantide osapoole poole, raamistades uudisloos kas nende kasuks ja/või teise osapoole vastu.

Raamistamise kontseptsiooni aitab hästi mõista Robert Entmani 1993. aastal kirjutatud artikkel „Framing: Towards clarification of a fractured paradigm“. Oma kirjutises selgitab Entman (1993), et raamistamine hõlmab endas väljapaistmist ja valimit: raamistada tähendab valida mingisuguseid aspekte tajutud reaalsusest ning muuta neid kommuniqueerivas tekstis veelgi silmapaistvamaks, tõstes esile teatud probleemi definitsiooni, põhjuslikku tõlgendust, moraalselt hinnangut ja/või mingisuguse nähtuse/eseme soovituslikku kohtlemist. Raamistused võivad pärineda nii väljaande seest kui väljast ning nende kinnistamiseks saab kasutada erinevaid vahendeid, sh heliklippe, pilte, aga ka sõnalisi vahendeid (Nelson jt, 1997a; Gamson ja Lasch, 1983). Selles töös uurisin just pildiliste ja sõnaliste vahendite abil loodud raamistikke.

Artiklites ja saateosades raamistamiseks kasutatud pildimaterjali analüüsimisel tuginesin Kressi ja van Leeuweni (2001) multimodaalsuse teooriale ning Halli 1969. aasta teosele „The hidden dimension“, kus autor kirjeldab pilditegelase ja pildi vaataja vahelisi suhteid sotsiaalse distantssi põhjal. Kressi ja van Leeuweni kohaselt (2001) on igal pildidetailil oma asjakohasusele selgitus, seejuures on multimodaalse teksti juures hädavajalik element kompositsioon. Kompositsiooni ning

pildi esinduslikke ja interaktiivseid tähendusi ühendavad omavahel infoväärtus, silmapaistvus ja raamistik — need kolm komponenti toimivad vastakuti ja on üksteisest vastastikkuses sõltuvuses (Kress ja van Leeuwen, 2001). Kressi ja van Leeuweni ning Halli teoste põhjal sain uudislugudes kasutatud piltidelt tuua välja konkreetseid detaile, mis viitasid raamistike olemasolule.

Analüüsis kasutatud artiklid ja saateosad on võetud digitaalkujul meediakanalitest Delfi, Postimees, Eesti Päevaleht, Eesti Ekspress, Kroonika, Õhtuleht, Eesti Rahvusringhääling ja saatest Pealtnägija. Kokku lõin 26 uudisloo põhjal üheksa erinevat koodi, mille käigus uurisin konfliktide tüüpe ja põhjuseid, võrdlesin osapoolte sõnasaamist ja esindatust piltidel. Samuti uurisin raamistike olemasolu, nende elluviimiseks kasutatud vahendeid ja nende kasutamise eesmärgi ning tõin näiteid näilistest raamistamisjuhtumitest.

Analüüsist selgus, et kuigi sõnasaamine on immigrante puudutavate konfliktiolukordade puhul enamasti võrdne, viitavad ülejäänud detailid uudislugude juures siiski raamistuste olemasolule. Esiteks on ebavõrdse sõnasaamise korral tõenäolisem sõna saada ainult immigrantide osapool. Kuigi teatud hulga lugude puhul on tegu ühiskonnas domineeriva konfliktiolukorraga, kus pole võimalik nimetada konfliktiolukorra teist osapoolt, siis kinnitab eelnevat väidet ka asjaolu, et sagedamini kõneldakse just immigrantidele vastanduva osapoole eest; seejuures on sagedasim eestkõnelemiseks kasutatud vahend osapoolte või pealtnägijate kogemused. Teiseks on ka lugudes kasutatud piltidel osapooled esindatud ebavõrdselt: enamik juhtudel on esindatud vaid immigrantide osapool. Ka osapoolte võrdse esindatuse korral piltidel ilmneb, et immigrante esindavad pildid taotlevad lugejaskonna poolehoidu nende osapoolele. Kolmandaks, lisaks piltidele, viitavad raamistuste olemasolule ka lugudes leiduvad metafoorid ja tsitaadid, populaarsemad just esimesed neist. Eelkõige kasutati raamistamisvahendeid viisil, mis rääkisid kas immigrantide kasuks või nendele vastanduva osapoole vastu. Väljatoodud tähelepanekutest saab järeldada, et Eesti meedia uudislood Eesti immigrante puudutavatest konfliktiolukordadest on pigem raamistatud ja seda eelkõige teise osapoole kritiseerimiseks, aga ka poolehoiu näitamiseks immigrantide suhtes.

SUMMARY

The framing of parties in the Estonian media while covering conflict situations that involve immigrants

The aim of this study was to examine whether or not and how does the Estonian media frame conflict situations where Estonian immigrants are involved. This topic is important because by framing, the media can shape the readers' perception on a certain problem and its parties, respectively to its intents. This can especially negatively affect minority groups (including immigrants), as framing can deepen the complications they perceive related to having the chance to speak and getting their voice heard. In the process of this study, I analyzed 26 news' stories, including 22 news' articles and 4 episodes.

Previous studies have shown that, in addition to having little right to speak, the main problem concerning immigrants in media coverage is bias. Oftentimes, the media portrays immigrants as passive victims or sufferers, whereas the female immigrants are seen as victims and the male immigrants as dangerous (Malkki, 1996; Threadgold, 2007; Langdon, 2018, Thorbjørnsrud and Ustad Figenschou, 2016; Chouliaraki and Stolic, 2017). Consequently, there can occur situations where, regardless of context, journalists take the immigrants' side while covering a conflict they are involved in by framing the news' story in their favor and/or against the opposing party.

The concept of framing is well-defined by Robert Entman in his 1993 article "Framing: Towards clarification of a fractured paradigm". In his article, the author explains that framing essentially involves selection and salience: "To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described" (Entman, 1993). The frames can originate either from within or from the outside of a news' publication and different devices can be used in order to reinforce them, such as audio clips, images, but also verbal devices (Nelson et al., 1997; Gamson and Lasch, 1983). In this study, I focused on the frames created with help of images and words.

In order to analyze the images used in the articles and episodes, I relied on Kress and van Leeuwen's (2001) concept of multimodality and Hall's 1969 book "The hidden dimension", where the author describes the relations between a picture's participant and its viewer based on social

distance. According to Kress and van Leeuwen (2001), every detail in a picture has a reasoning for its relevance, whereas composition is an essential element in a multimodal text. The meanings of composition and the picture's representative and interactive meanings are connected by information value, salience and framing — these three components interact and are mutually dependent on each other (Kress and van Leeuwen, 2001). Based on Kress and van Leeuwen's and Hall's works, I could bring forth concrete details from pictures that implied the existence of framings.

The articles and episodes that were analyzed in the process of this work are gathered in a digital form from media channels Delfi, Postimees, Eesti Päevaleht, Eesti Ekspress, Kroonika, Õhtuleht, Eesti Rahvusringhääling, Telegram, and from the television program Pealtnägija. Based on the 26 news' stories, I created nine different codes, in the process of which I examined the conflicts' types and causes, compared the chances given to speak for each party and their representation in the pictures. I also looked for the potential existence of framings, the devices that were used in order to realize them and the reasoning for framing, and gave examples of apparent cases of framing.

Based on the analysis, it can be said that although the parties involved in the conflicts usually got an equal chance at the right to speak, the other details indicate that the conflict-themed news' stories that involve Estonian immigrants, are mostly framed. Firstly, in the case of unequal chances to getting to speak, the party that is more likely to still get a word is the immigrants' party. Although in some cases, the conflict was a prevalent type, meaning it was not possible to name the opposing party. Still, the previous statement is asserted by the fact that the opposing party is the party that is more likely to be spoken for; the method used the most often to speak for either party were the experiences of the parties or witnesses. Secondly, the parties are inequally represented in the images used to depict the parties: in most cases, only the immigrants' party is represented. Moreover, even in the cases where representation in pictures was equal, it was apparent that the media pursues the readers' to take the immigrant party's side. Thirdly, in addition to the images, the existence of framings is implied by the noticeable metaphors and citations used in the stories, the former being the more popular method used for framing. In most cases, the stories were framed in a way that favored the immigrants' party and/or spoke against the party that opposed to the immigrants' party. Based on the details that were brought forth, it can be concluded that while covering conflict situations that involve Estonian immigrants, the Estonian media's articles are

framed, mostly in order to criticize the opposing party, but also in order to show support for the immigrants' party.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aarja rass. (2021, 12. august). *Vikipeedia artikkel*. Kasutatud 11.12.2021, https://et.wikipedia.org/wiki/Aarja_rass

Adisa, R. M. (2012). Conflict Sensitive Journalism and Newspaper Coverage of Jos Conflict. *Entrepreneurial Journal of Management Sciences*, 1(1), 174–188. Kasutatud 22.04.2022, https://www.academia.edu/12853668/CONFLICT_SENSITIVE_JOURNALISM_AND_NEWS_PAPER_COVERAGE_OF_JOS_CONFLICT

Ainsaar, M., Asser, K., Beilmann, M., Krusell, S., Masso, A., Nahkur, O., Roots, A., Rämmer, A. ja Soidla, I. (2016). *Eesti elanikkonna hoiakud kolmandatest riikidest sisserändajate suhtes Euroopa sotsiaaluuringu andmetes*. M. Ainsaar ja M. Beilmann (toim). Tartu: Tartu Ülikool. Kasutatud 04.12. 2021, http://www.yti.ut.ee/sites/default/files/www_ut/randehoiakute_raport_loplik.pdf

Aro, R. (2006). *Tabloid*. Väike Entsüklopeedia. Kasutatud 23.05.2022, <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/tabloid>

Baugut, P. (2020). Perceptions of Minority Discrimination: Perspectives of Jews Living in Germany on News Media Coverage. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 1–26. doi: 10.1177/1077699020984759

Bennett, W. L. (1996). *News: The Politics of Illusion*. White Plains, New York: Longman.

Brahm, E. (2003). Conflict Stages. G. Burgess ja H. Burgess (toim), *Beyond Intractability*. University of Colorado: Boulder.

Burgoon, J. K., Buller, D. B. ja Woodall, W. G. (1996). *Nonverbal communication: The unspoken dialogue*. New York: McGraw-Hill.

Carroll, J. S. ja Johnson, E. J. (1990). *Decision Research: A Field Guide*. Newbury Park, California: Sage.

Couldry, N. (2010). *Why Voice Matters: Culture and Politics after Neoliberalism*. London: Sage.

Dreher, T. (2012). *A Partial Promise of Voice: Digital Storytelling and the Limits of Listening*. doi: 10.1177/1329878X1214200117

Eesti Meediaettevõtete Liit. (1998). *Eesti ajakirjanduseetika koodeks*. Kasutatud 12.04.2022, <https://meedialiit.ee/eetikakoodeks/>

Eesti Pagulasabi kodulehekül. (2021). Kasutatud 04.12.2021, <https://www.pagulasabi.ee/pagulased-eestis>

EJO. (2015). Research: How European Newspapers Reported The Migration Crisis. *European Journalism Observatory*, 9. november. Kasutatud 21.12.2021, <https://en.ejo.ch/research/research-how-europes-newspapers-reported-the-migration-crisis>

Entman, R. M. (1989). *Democracy without citizens: Media and the decay of American politics*. New York: Oxford University Press.

Entman, R. M. (1991). *The News Before the Storm: Limits to Media Autonomy in Covering Foreign Policy*. Northwestern University: Center for Urban Affairs and Policy Research.

Entman, R. M. (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

Entman, R. M., & Rojecki, A. (1993). Freezing out the public: Elite and media framing of the U.S. anti-nuclear movement. *Political Communication*, 10(2), 151–167. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

Fiske, J. (1987). *Television Culture*. London: Methuen.

Visual Images and Ideology. (2001). S. D. Reese, O. H. Gandy Jr, A. E. Grant (toim), *Framing Public Life. Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*, lk 220. New York: Routledge

Gamson, W. A. (1992). *Talking Politics*. New York: Cambridge University Press.

Gamson, W. A. ja Lasch, K. E. (1983). The Political Culture of Social Welfare Policy. S. E. Spiro ja E. Yuchtman-Yaar (toim), *Evaluating the Welfare State* (lk 397–415). New York: Academic Press.

Gamson, W. A. ja Modigliani, A. (1987). The Changing Culture of Affirmative Action. *Research in Political Sociology* 3 (lk 137–177). Greenwich: Jai Press.

- Gamson, W. A. ja Modigliani, A. (1989). Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37. doi: 10.1086/229213
- Gershon, S. (2012). When Race, Gender, and the Media Intersect: Campaign News Coverage of Minority Congresswomen. *Journal of Women, Politics & Policy*, 33(2), 105–125. doi: 10.1080/1554477X.2012.667743
- Gibson, R. ja Zillman, D. (2000). Reading Between Photographs: the Influence of Incidental Pictorial Information on Issue Perception. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(2), 355–366. doi: 10.1177/107769900007700209
- Gibson, R., Zillman, D. ja Sargent, S. (1999). Effects of Photographs in News-Magazine Reports on Issue Perception. *Media Psychology*, 1(3), 207–228. doi: 10.1207/s1532785xmep0103_2
- Gustafsson, J. (2021). *Voice, Listening and migrant media: towards a conceptual framework*. Roots: Södertörni Ülikool.
- Hall, E. T. (1969). *The hidden dimension*. Garden City, New York: Anchor Books.
- Hennoste, T. (2008). *Uudise käsiraamat. Kuidas otsida, kirjutada, toimetada ja serveerida ajaleheuudist*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Imobighe, T. A. (2003). *Civil Society and Ethnic Conflict Management in Nigeria*. Nigeeria: Spectrum Books.
- Iyengar, S. (1991). *Is Anyone Responsible?* Chicago: University of Chicago Press.
- Jewitt, C. ja Oyama, R. (2001). Visual meaning: A social semiotic approach. T. van Leeuwen ja C. Jewitt (toim), *Handbook of Visual Analysis* (lk 134–156). London: Sage.
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 14.11.2021, <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kaniss, P. C. (1991). *Making Local News*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kivi, I. (2017). Kas teadsid, kes on suurima häältesaagi saanud Mihhail Kõlvart juurtelt? *Elu24*, 17. oktoober. Kasutatud 02.01.2022, <https://elu24.postimees.ee/4279079/kas-teadsid-kes-on-suurima-haaltesaagi-saanud-mihhail-kolvart-juurtelt>

Kodakondsuse seadus. (29.07.2009). *Riigi Teataja*. Kasutatud 10.12.2021, <https://www.riigiteataja.ee/akt/1042868>

Kress, G. ja van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. Oxford: Oxford University Press.

Kuusik, K., Kuusk, K., Langemets, M., Tiits, M., Uibo, U., Valdre, T. ja Voll, P. (2019). Aaria rass. *Eesti keele sõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Instituut Kasutatud 11.12.2021, <http://www.eki.ee/dict/eks/index.cgi?Q=aaria+rass&F=M&C06=et>

Langdon, N. (2018). Empathy and Othering: Framing Syria's Refugee Crisis in the British Press. In Karakoulaki, Southgate ja Steiner (toim), *Critical Perspectives on Migration in the Twenty-First Century*. Bristol: E-International Relations.

Luts, P. (2018). Sisserände piirarvuks jääb 1315 inimest. *Eesti Rahvusringhääling*, 13. november. Kasutatud 04.12.2021, <https://www.err.ee/876633/sisserande-piirarvuks-jaab-1315-inimest>

Malkki, L. H. (1996). Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism, and Dehistoricization. *Cultural Anthropology*, 11(3), 377–404. doi: 10.1525/can.1996.11.3.02a00050

Migration Network. (2018). *Asylum and Migration Glossary 6.0*. Kasutatud 22.12.2021, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files_en?file=2020-09/interactive_glossary_6.0_final_version.pdf

Nelson, T. E. ja Kinder, D. R. (1996). Issue Framing and Group-Centrism in American Public Opinion. *Journal of Politics*, 58(4), 1055–1078. doi: 10.2307/2960149

Nelson, T. E., Clawson, R., A., Oxley, Z., M. (1997a). Media Framing of a Civil Liberties Conflict and Its Effect on Tolerance. *American Political Science Review*, 91(3), 567–583. doi: 10.2307/2952075

Nelson, T. E., Oxley, Z. M., Clawson, R. A. (1997b). Toward a Psychology of Framing Effects. *Political Behavior*, 19(3), 221–246. doi: 10.1023/A:1024834831093

Paet, T., Rehema, T., Kuusik, K., Mund, A., Kolk, K. ja Viks, Ü. (2012). Integratsioon. *Võõrsõnade leksikon*. Kasutatud 24. aprill 2022, <http://eki.ee/dict/vsl/index.cgi?Q=integratsioon>

Price, V. ja Tewksbury, D. (1997). News values and public opinion: A theoretical account of media priming and framing. G. A. Barrett ja F. J. Boster (toim), *Progress in Communication Sciences: Advances in Persuasion (Vol. 13)* (lk 173–212). Greenwich, Connecticut: Ablex.

Reporters Without Borders. (2022). *Estonia*. Kasutatud 22.05.2022, <https://rsf.org/en/estonia>

Scheufele, D. A., Iyengar, S. (2014). The state of framing research: A call for new directions. K. Kenski ja K. H. Jamieson (toim), *The Oxford Handbook of Political Communication* (lk 1–16). New York: Oxford University Press.

Statistikaamet. (2021). *Ränne*. Kasutatud 04.12.2021, <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/ranne>

Sõnaveeb. (2021). *mulatt*. Kasutatud 11.12.2021, <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/mulatt/1>

Zaller, J. R. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. New York: Cambridge University Press.

Zartman, I. W. (1991). Conflict and Resolution: Contest, Cost, and Change. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 518(1), 11–22. doi: 10.1177/0002716291518001002

Thorbjørnsrud, K. ja Ustad Figenschou, T. (2016) Do Marginalized Sources Matter?, *Journalism Studies*, 17(3), 337–355. doi: 10.1080/1461670X.2014.987549

Threadgold, T. (2006). Dialogism, Voice and Global Contexts. *Australian Feminist Studies*, 21(50), 223–244. doi: 10.1080/08164640600731762

LISAD

Aasma, K. (2016). VIDEO | Pärnus rassiline konflikt? Politsei palub pealtnägijatel ja rünnatul ühendust võtta. *Õhtuleht*, 9. juuni. Kasutatud 26.12.2021, <https://www.oh tuleht.ee/738673/video-parnus-rassiline-konflikt-politsei-palub-pealtnagijatel-ja-runnatul-uhendust-votta>

Edutult Eesti kodakondsust taotlev süürlane andis riigi kohtusse. (2021). *Delfi*, 14. aprill. Kasutatud 10.12.2021, <https://www.delfi.ee/artikkel/93127379/edutult-eesti-kodakondsust-taotlev-suurlane-andis-riigi-kohtusse>

Eelmäe, E. (2017). Nigeeria päritolu eestlane: Teiste rasside vihkamine ei ole patriotism. *Kroonika*, 22. mai. Kasutatud 11.12.2021, <https://kroonika.delfi.ee/artikkel/78288560/nigeeria-paritolu-eestlane-teiste-rasside-vihkamine-ei-ole-patriotism>

Eylandt, O. ja Roonemaa, H. (2017). Jultunud äri pagulaste üürikorteritega: röögatud hinnad, närused elamistingimused ja ebaseaduslikud lepingud. *Eesti Päevaleht*, 27. juuni. Kasutatud 26.12.2021, <https://epl.delfi.ee/artikkel/78675052/jultunud-ari-pagulaste-uurikorteritega-roogatud-hinnad-narused-elamistingimused-ja-ebaseaduslikud-lepingud>

Kivi, E-L. ja Tikan, E. (2019). Eestis elav süürlane: me ei meeldi eestlastele, nad ei taha meid siia. *Postimees*, 27. august. Kasutatud 21.04.2021, <https://arvamus.postimees.ee/6762215/eestis-elav-suurlane-me-ei-meeldi-eestlastele-nad-ei-taha-meid-siia>

Kreek, R. (2018). Välismaalased: kas Eesti üürileandjad on rassistid? *Delfi Ärileht*, 8. august. Kasutatud 11.12.2021, <https://arileht.delfi.ee/artikkel/83287733/valismaalased-kas-eesti-uurileandjad-on-rassistid>

Kruise, K. (2016). Illegaalne immigrant Tallinnas: kartsin, et tänaval kõndides viskab keegi mind kiviga, kuid see ei ole üldse nii. *Delfi*, 24. aprill. Kasutatud 26.12.2021, <https://www.delfi.ee/artikkel/74326649/illegaalne-immigrant-tallinnas-kartsin-et-tanaval-kondides-viskab-keegi-mind-kiviga-kuid-see-ei-ole-uldse-nii>

Leitmaa, D. (2016). Illegaalsed immigrandid pannakse Tallinnas kodututega kokku? *Eesti Ekspress*, 20. aprill. Kasutatud 29.12.2021, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/74295675/illegaalsed-immigrandid-pannakse-tallinnas-kodututega-kokku>

Maripuu, R. ja Pobjaržin, V. (Režissöörid). (2015, 16. detsember). Osa 595 [Telesaate osa]. Kärmas, M., Kagge, R., Järvis, P., Gavronski, A. (Saate autorid). *Pealtnägija*. Eesti Televisioon.

Maripuu, R. ja Pobjaržin, V. (Režissöörid). (2016, 7. september). Osa 616 [Telesaate osa]. Kärmas, M., Järvis, P., Gavronski, A., Pihl, K., Eilat, T. (Saate autorid), *Pealtnägija*. Eesti Televisioon.

Maripuu, R. ja Pobjaržin, V. (Režissöörid). (2021a, 21. aprill). Osa 792 [Telesaate osa]. Kärmas, M., Pihl, K., Eilat, T., Osula, P. (Saate autorid), *Pealtnägija*. Eesti Televisioon.

Maripuu, R. ja Pobjaržin, V. (Režissöörid). (2021b, 5. mai). Osa 794 [Telesaate osa]. Kärmas, M., Pihl, K., Eilat, T., Osula, P. (Saate autorid), *Pealtnägija*. Eesti Televisioon.

Meiessaar, M. (2017). Esimene Eesti pagulaspere jäi ülemäära kauaks reisile ja jääb peretoetuseta. *Delfi*, 16. mai. Kasutatud 26.12.2021, <https://www.delfi.ee/artikkel/78234362/esimene-eesti-pagulaspere-jai-ulemaara-kauaks-reisile-ja-jaab-peretoetuseta>

Nael, M. (2013). Afgaani tõlk ei saanud Eestisse ümberasumise luba. *Eesti Rahvusringhääling*, 1. mai. Kasutatud 27.12.2021, <https://www.err.ee/332999/afgaani-tolk-ei-saanud-eestisse-umberasumise-luba>

Niitra, N. (2021). VARJUPAIKA PALUVA NIGEERLASE USKUMATU LUGU: terroristist onu raiub mu lähedaste päid, aga Eesti võimud ei usu midagi! *Õhtuleht*, 13.mai. Kasutatud 27.12.2021, <https://www.oh tuleht.ee/1033867/varjupaika-paluva-nigeerlase-uskumatu-lugu-terroristist-onu-raiub-mu-lahedaste-paid-aga-eesti-voimud-ei-usu-midagi>

Parksepp, A. (2019). „Must! Mine koju! Iraani tippspetsialist peab rassismi tõttu perega Eestist lahkuma. *Eesti Päevaleht*, 16. aprill. Kasutatud 11.12.2021, <https://epl.delfi.ee/artikkel/85916267/must-mine-koju-iraani-tippspetsialist-peab-rassismi-tottu-perega-eestist-lahkuma>

PPA illegaalsetest immigrantidest: ka nelja hiljuti vabanenud mehe osas jätkab politsei võimaluste otsimist, et päritoluriik inimesed vastu võtaks. (2016). *Delfi*, 24. aprill. Kasutatud 29.12.2021, <https://www.delfi.ee/artikkel/74327673/ppa-illegaalsetest-immigrantidest-ka-nelja-hiljuti-vabanenud-mehe-osas-jatkab-politsei-voimaluste-otsimist-et-paritoluriik-inimesed-vastu-votaks>

Pärgma, R. (2016). Iraagist pärit Mohamad: Viljandi volikogu purjus aseesimees tülitas mind ja egiptlasest sõpra tänaval. Aaltonen: ma ei nimetaks seda jälitamiseks. *Delfi*, 26. august. Kasutatud

23.12.2021, <https://www.delfi.ee/artikkel/75455021/iraagist-parit-mohamad-viljandi-volikogu-purjus-aseesimees-tulitas-mind-ja-egiptlasest-sopra-tanaval-aaltonen-ma-ei-nimetaks-seda-jalitamiseks>

Rajavee, A. (2016). Politsei: Pärnu rünnaku asjaolud oleksid selgemad, kui naine oleks filmimise asemel politseisse helistanud. *Eesti Rahvusringhääling*, 10. juuni. Kasutatud 26.12.2021, <https://www.err.ee/561469/politsei-parnu-runaku-asjaolud-oleksid-selgemad-kui-naine-oleks-filmimise-asetel-politseisse-helistanud>

Salu, M. (2021). Süülaste lõimumine Eestis on ebaõnnestunud. Nende saatus ei huvita peaaegu kedagi. *Eesti Ekspress*, 21. juuli. Kasutatud 10.12.2021, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/94056095/suurlaste-loimumine-eestis-on-ebaonnestunud-nende-saatus-ei-huvita-peaaegu-kedagi>

Sinencia, J. K. (2020). Muusik Yasmyn: mina ja paljud teised tumedanahalised eestlased peame kogema rassismi meie oma enda rahva poolt. *Kroonika*, 2. juuni. 27.12.2021, <https://kroonika.delfi.ee/artikkel/90045059/muusik-yasmyn-mina-ja-paljud-teised-tumedanahalised-eestlased-peame-kogema-rassismi-meie-oma-enda-rahva-poolt>

Tõnumaa, H. (2015). Mustanahaline eestlane: Teiste rasside vihkamine ei ole patriotism. *Telegram*, 5. september. Kasutatud 11.12.2021, <https://www.telegram.ee/eesti/mustanahaline-eestlane-teiste-rasside-vihkamine-ei-ole-patriotism>

Uustalu, A. (2017). PÖÖRANE: Kas lapsekäruga tõmmu mees tõesti röövis Tõrvas invaliidi? *Õhtuleht*, 9. juuni. Kasutatud 26.12.2021, <https://www.ohutuleht.ee/810334/poorane-kas-lapsekaruga-tommu-mees-toesti-roovis-torvas-invaliidi>

Vahter, T. (2021). Kaht Tallinnas taksojuhina töötanud Aafrika meest süüdistatakse vägistamises. *Eesti Ekspress*, 11. november. Kasutatud 27.12.2021, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/91624935/kaht-tallinnas-taksojuhina-tootanud-aafrika-meest-suudistatakse-vagistamises>

Vasli, K. (2017). BBC karm järeldus: pagulased on Baltimaades lõksus ja masenduses, tahetakse kolida rikastesse Euroopa riikidesse. *Delfi*, 5. juuli. Kasutatud 26.12.2021,

<https://www.delfi.ee/artikkel/78792704/bbc-karm-jareldus-pagulased-on-baltimaades-loksus-ja-masenduses-tahetakse-kolida-rikastesse-euroopa-riikidesse>

Vasli, K. (2018). EKRE liige nimetas Kõlvartit sobimatuks asiaadiks. *Delfi*, 11. oktoober.
Kasutatud 23.04.2022, <https://www.delfi.ee/artikkel/83966906/ekre-liige-nimetas-kolvartit-sobimatuks-asiaadiks>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Rene Rennebaum**,

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose **Osapoolte raamistamine Eesti meedias immigrante puudutavates konfliktiolukordades**, mille juhendaja on **Triin Vihalemm**, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Rene Rennebaum

23.05.2022